

Evropski pravosudni sistemi

Izdanje 2014 (podaci iz 2012): Efikasnost i kvalitet pravosuđa

Pregled

Evropska komisija za efikasnost pravosuđa

(CEPEJ)

Evropska komisija za efikasnost pravosuđa,

Komitet ministara Savjeta Evrope je Evropskoj komisiji za efikasnost pravosuđa (CEPEJ) povjerio zadatak da predloži konkretna rješenja, koja će biti primjenljiva za zemlje članice Savjeta Evrope u cilju djelotvornije primjene postojećih instrumenata Savjeta Evrope koji se odnose na organizaciju pravosuđa, unapređenje rada pravosuđa, i kojima će se osigurati da se prilikom donošenja javnih politika djelovanja u obzir uzmu i potrebe korisnika sistema pravosuđa, te da se spriječe kršenja člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima na način da se državama prije podnošenja predstavke Sudu ponude djelotvorna rješenja. CEPEJ danas predstavlja jedinstveno tijelo svih evropskih država, koje sačinjavaju eksperti iz 47 zemalja članica Savjeta Evrope, koje je zaduženo za ocjenjivanje efikasnosti sistema pravosuđa i predlaganje praktičnih instrumenata i mjera za poboljšanje efikasnosti usluga koje se pružaju građanima.

Web stranica CEPEJ-a: www.coe.int/CEPEJ

1. Presentacija

Kroz svoj peti dvogodišnji ciklus ocjenjivanja, CEPEJ ima za cilj da kreatorima politika i pravnim stručnjacima stavi na raspolaganje praktičan i cjelovit instrument koji će im omogućiti bolje razumijevanje funkcionisanje pravosuđa u Evropi sa ciljem unapređenja njegove efikasnosti i kvaliteta u interesu više od 800 miliona Evropljana.

CEPEJ danas prezentira izvještaj za 2014. godinu, rađen na osnovu podataka iz 2012. godine. Izvještaj je usvojen u julu 2014¹. Broj obuhvaćenih tema i država čine ovaj izvještaj jedinstvenim.

Primijenjena metodologija, zajedno sa značajnim doprinosom i podrškom zemalja članica Savjeta Evrope, omogućila je izradu jednog ovakvog pregleda pravosudnih sistema 45 evropskih država², koji sa svakim novim izdanjem postaje sve detaljniji. Po prvi put je učestvovao i Izrael kao zemlja sa statusom posmatrača u CEPEJ-u.

Kvalitet raspoloživih podataka omogućava izradu i analizu statističkih serija. Ove serije su osmišljene na način da mjere glavne trendove u Evropi u oblasti razvoja pravosudnih sistema i reformskih procesa. Oslanjajući se na ove podatke, CEPEJ je sada u mogućnosti da predloži konkretna rješenja za ocjenu i poboljšanje kvaliteta i efikasnosti pravosuđa u Evropi.

CEPEJ poziva kreatore politika, pravnike i istraživače da se posluže ovim jedinstvenim informacijama prilikom izrade studija i da u Evropi pokreću debate i reforme, na čiju neophodnost stalno podsjeća sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava, kao i događaji u državama članicama Vijeća Evrope i njihovim regijama.

Svrha ovog dokumenta nije da da sintezu jednog obimnog izvještaja, već da kroz čitaocu blizak format istakne neke od njegovih elemenata i potakne ga na dalje istraživanje ove teme. U ovom pregledu, ispod grafikona i tabela dati su samo kratki komentari, s tim da se oni odnose na izvještaj u cjelini koji pruža detaljniji uvid u neophodne metodološke elemente potrebne za preciznu analizu i poređenje (vidi www.coe.int/CEPEJ).

Svi podaci koje su dostavile zemlje članice dostupni su na web stranici CEPEJ-a. Odgovori pojedinačnih zemalja sadrže opise njihovih pravosudnih sistema i obrazloženja koja u velikoj mjeri doprinose razumijevanju prezentiranih podataka. Na taj način je autentična baza podataka pravosudnih sistema zemalja članica Savjeta Evrope učinjena dostupnom građanima, kreatorima politika, pravicima, akademskim radnicima i istraživačima.

Napomena

CEPEJ u svom izvještaju ukazuje na brojne metodološke probleme koji su se javili tokom njegove izrade, te na rješenja koja su primijenjena. Preporuka je da se na njih stalno poziva kako bi se izbjegle pre nagljene analize i besmisleni zaključci. Upoređivanje kvantitativnih podataka iz različitih država i institucija, sa različitom geografskom i ekonomskom situacijom,

¹ Izvještaj se temelji na nacrtu koji je pripremila radna grupa CEPEJ-a kojom predsjedava Jean- Paul JEAN (Francuska) i koju sačinjavaju Munira DOSSAJI (Velika Britanija), Beata Z. GRUSZCZYNSKA (Poljska), Ramin GURBANOV (Azerbejdžan), Adis HODZIC (Bosna i Hercegovina), Stephanie MOUROU-VIKSTROM (Monako), Georg STAWA (Austrija), Frans van der DOELEN (Holandija).

² Od ukupno 47 zemalja članica u procesu evaluacije je učestvovalo 45. Jedine države koje nisu bile u mogućnosti da dostave podatke su Lihenštajn i San Marino. Izrael je učestvovao po prvi put kao zemlja sa statusom posmatrača u CEPEJ-u. Rezultati za Veliku Britaniju su prezentirani odvojeno za Englesku i Vels, te za Škotsku i Sjevernu Irsku, budući da su ova tri pravosudna sistema različito organizovana i da funkcionišu nezavisno jedan od drugog.

kao i onom u oblasti pravosuđa, predstavlja zahtjevan posao kome se mora pažljivo pristupiti. Kako bi se izvršilo upoređivanje pravosudnih sistema različitih zemalja, posebno je potrebno istaći njihove specifičnosti koje objašnjavaju varijacije između zemalja (nivo bogatstva, različita struktura pravosuđa, prikupljeni podaci). Posebna pažnja je posvećena terminima koji su korišteni, te definicijama i konceptima koji su utvrđeni u saradnji sa nacionalnim korespondentima zaduženim za koordiniranje prikupljanja podataka u svojim državama i institucijama. Samo pažljivim čitanjem i preciznim poređenjem može se izvršiti odgovarajuća analiza i izvući zaključci. Brojčani podaci se ne mogu posmatrati izolovano, već se moraju tumačiti u svjetlu metodoloških napomena i komentara.

Upoređivanje nije rangiranje. Ipak, svaki čitalac ovog izvještaja na raspolaganju ima skup podataka i metodoloških elemenata za jednu detaljnu studiju izborom određene grupe zemalja ili institucija: na osnovu karakteristika sistema pravosuđa (npr. institucije građanskog prava i institucije običajnog prava; zemlje u tranziciji ili zemlje sa starom pravnom tradicijom), geografskog kriterija (veličina zemlje, broj stanovnika) ili ekonomskog kriterija (npr. da li se zemlja nalazi u euro zoni ili izvan nje. Predloženi su i drugi dopunski elementi za upoređivanje, kao što je odnos BDP-a i prosječne godišnje bruto plate po stanovniku.

2. Javni izdaci za sudove, tužilaštva i besplatnu pravnu pomoć

Prema podacima država, postoje zajednički i specifični modaliteti finansiranja sudova, tužilaštava i pravne pomoći. Ove tri kategorije su razdvojene u najvećoj mogućoj mjeri kako bi se omogućilo upoređivanje, kako u pogledu sredstava izdvojenih za sudove i tužilaštva (uprkos razlikama u organizaciji sistema), tako i onih za omogućavanje pristupa pravdi. Dat je i cjelokupan pregled budžeta većine zemalja članica Savjeta Evrope.

Podaci najbogatijih država i regija se u ovom kontekstu moraju dovesti u vezu sa nivoom napretka date države, u suprotnom bi ti podaci mogli biti pogrešno interpretirani u smislu da bi budžetska izdvajanja za pravosuđe izgledala mala u odnosu na visok BDP-u ovih država. Ovo je slučaj **Norveške, Irske, Luksemburga, Finske, Francuske i Švedske** te, u određenoj mjeri, **Austrije i Belgije**. Ova činjenica mora biti uzeta u obzir prilikom poređenja između međusobno uporedivih država (slika 2.30).

Raspodjela finansijskih izdvajanja za sudove, tužilaštva i pravnu pomoć utvrđena je za 34 države i regije. U ovim državama, 65% budžeta pravosuđa se u prosjeku izdvaja za rad sudova, 25% za tužilaštva i 10% za sistem pravne pomoći.

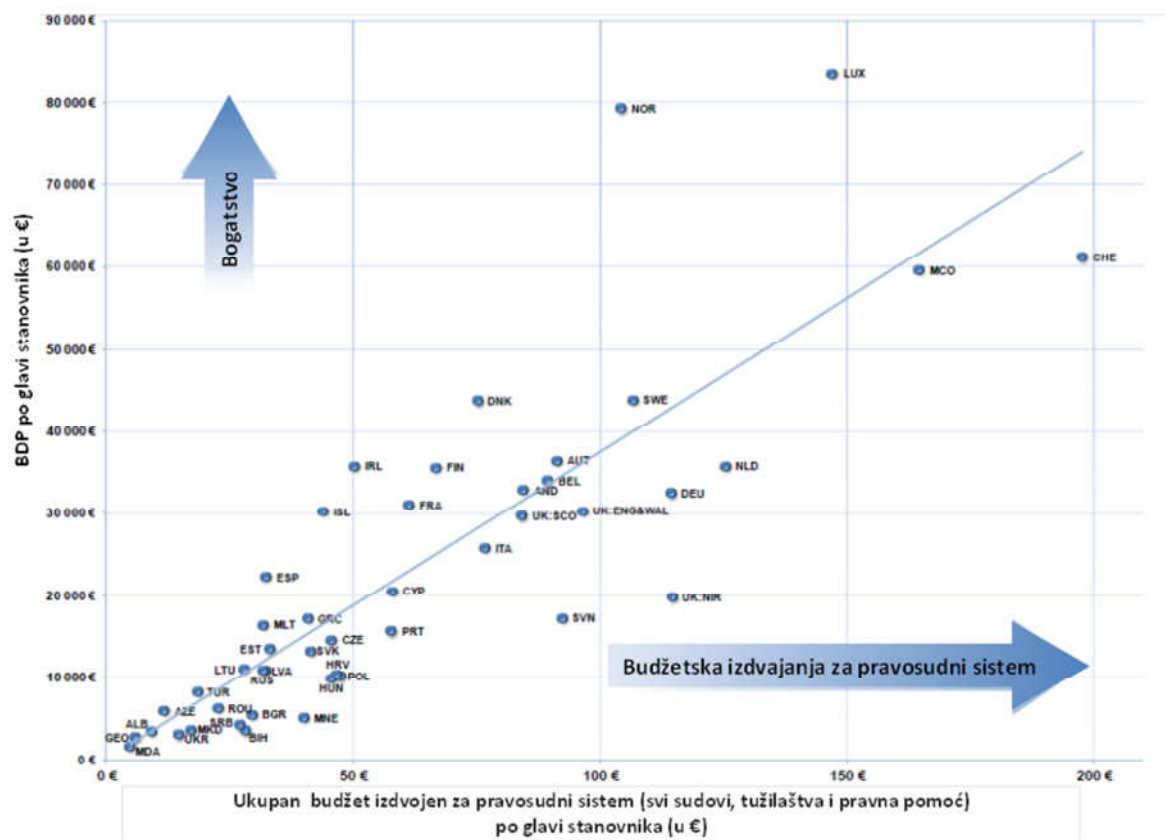
Pojedine države članice daju visok prioritet funkcionisanju sudova (više od 70% od ukupnih budžetskih izdvajanja za pravosuđe): **Slovenija, Malta, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Španija, Hrvatska, Češka Republika, Poljska, Portugal, Bosna i Hercegovina, Mađarska, Estonija**.

U sistemu u kome je prisutan princip *habeas corpus*, regije **Velike Britanije** daju prioritet pravnoj pomoći – iako se i ovi budžeti smanjuju. Ovaj prioritet predstavlja značajnu karakteristiku sjevernoevropskih sistema (**Finska, Island, Irska, Holandija, Švedska**). Iste ove države i regije na rad sudova troše manji dio budžeta. Razlog za to je i taj da su izdvajanja za plate manja u *common law* sistemima, što im omogućava da imaju značajan broj sudija porotnika (sa izuzetkom **Irske**). Kada je riječ o sjevernoevropskim državama, ovo se jednim dijelom može objasniti tendencijom da ova društva imaju manje građanskih sporova nego što je to slučaj u ostatku Evrope: jedan dio sporova se upućuje na izvansudsko rješavanje (npr. razvodi, vidi poglavlje 9 ispod) pred upravnim organima.

Tradicionalno, tužilaštva u pojedinim državama Istočne i Jugoistočne Evrope uživaju snažnu poziciju (više od 30% budžeta), što je slučaj sa **Albanijom** (više od 50 % budžeta), **Azerbejdžanom, Gruzijom, Bugarskom, Latvijom, Litvanijom, Moldavijom, Rumunijom, Slovačkom**, kao i **Kiprom, Italijom, Holandijom i Švajcarskom**.

Takođe se može zapaziti da pojedine zemlje još uvijek ne daju visok prioritet pravnoj pomoći u pogledu izdvajanja finansijskih sredstava (manje od 1% budžeta: **Albanija, Azerbejdžan, Hrvatska, Mađarska, Malta, Ruska Federacija, Slovačka, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija**).

Slika 2.30 Odnos između BDP po glavi stanovnika i ukupnog budžeta pravosuđa (sudovi, pravna pomoć i tužilaštva) u 2012. godini

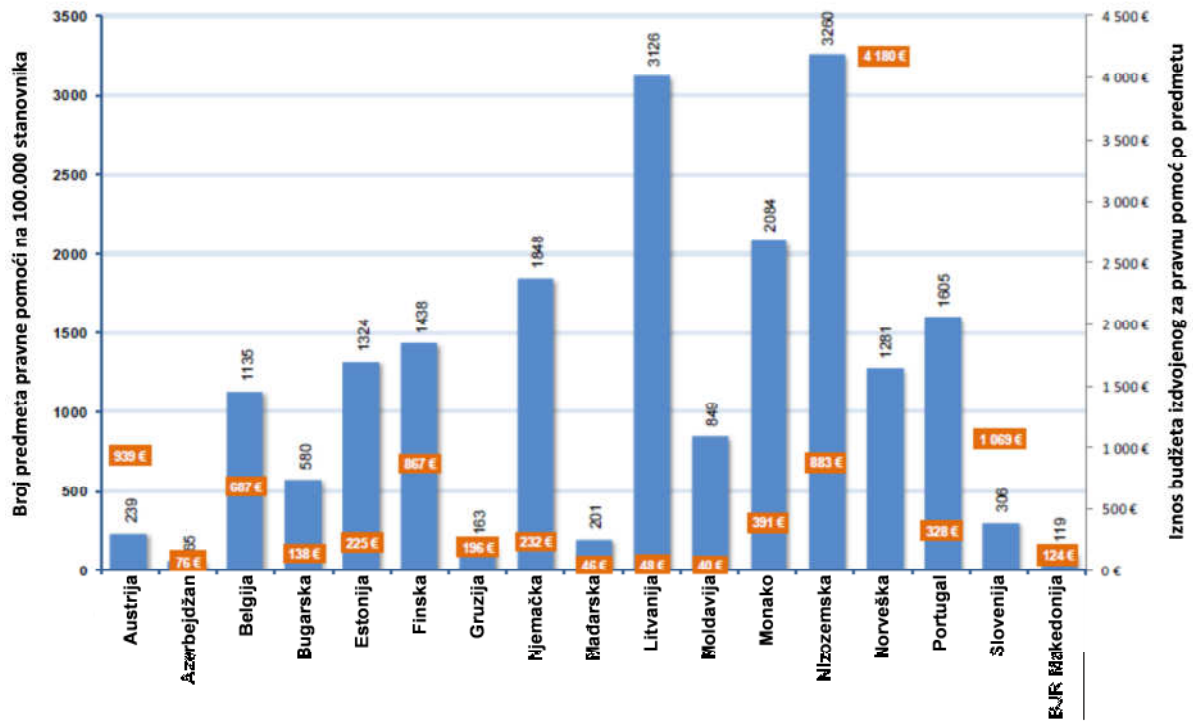

Analiza odnosa između stepena napretka država i regija i budžetskih izdvajanja za pravosuđe pokazuje da postoji čvrsta povezanost između BDP-a po glavi stanovnika i obima izdvajanja za pravosuđe po glavi stanovnika sa funkcionisanjem pravosudnog sistema. Potrebno je naglasiti i razlike koje postoje i između međusobno uporedivih država i regija kao što su npr. **Austrija, Belgija, Francuska, Finska, Njemačka, Irska, Island, Holandija, Velika Britanija - Engleska i Vels, Velika Britanija- Škotska**. Unutar jedne ovakve grupe, Njemačka i Holandija imaju najveća izdvajanja za pravosuđe, dok Island i Irska proporcionalno znatno manje ulažu u pravosuđe.

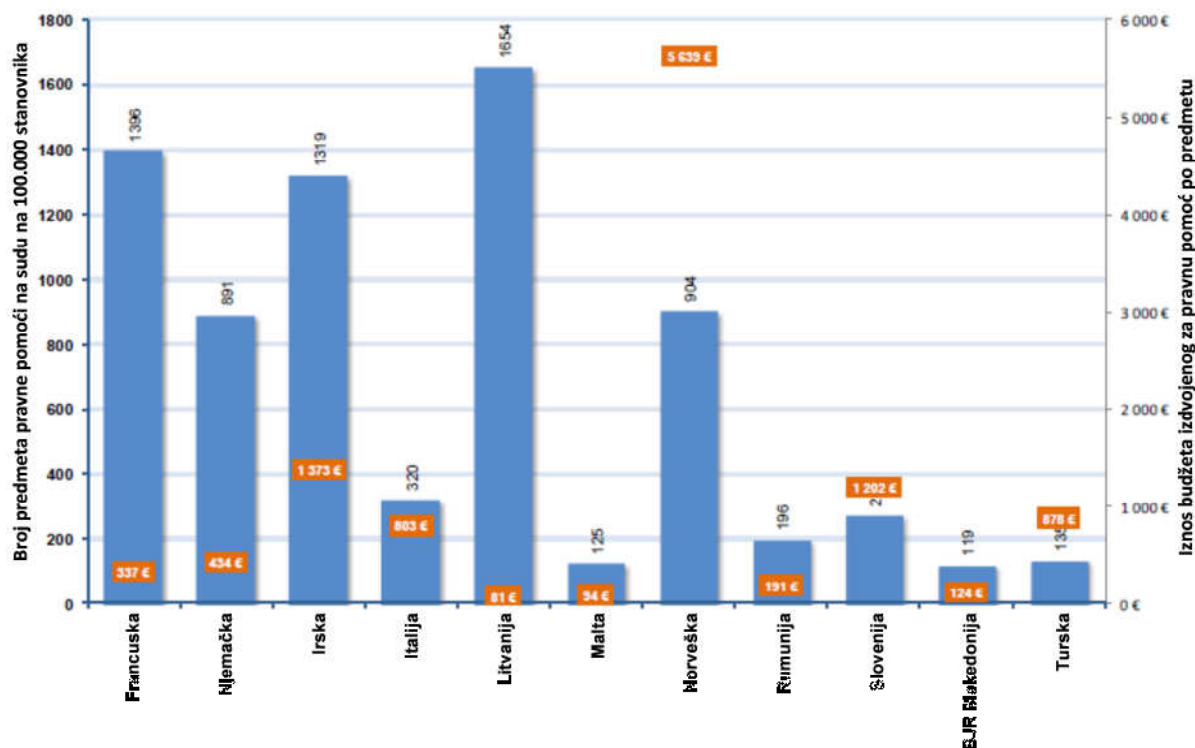
Drugi način tumačenja ulaganja u pravosuđe izraženih u eurima po glavi stanovnika, koji su u nekoliko država prilično ujednačeni u apsolutnim vrijednostima, omogućava nam da vidimo da su budžetska izdvajanja za pravosuđe u **Portugalu** ili recimo na **Kipru** dosta značajna, uzimajući u obzir nivo bogatstva pojedinih država, nego što je to slučaj u **Francuskoj** ili **Finskoj**.

3. Pristup pravdi

Slika 3.7 Ukupan broj predmeta u kojima je dodijeljena pravna pomoć na 100 000 stanovnika i budžetska sredstva izdvojena za pravnu pomoć po predmetu u 2012. godini

Slika 3.8 Među predmetima koji se rješavaju na sudovima, ukupan broj predmeta u kojima je dodijeljena pravna pomoć na 100 000 stanovnika i budžetska sredstva izdvojena za pravnu pomoć po predmetu u 2012. godini

Dvije gornje slike ukazuju na različite modele pravne pomoći u državama članicama uzimajući u obzir pravnu pomoć na globalnom nivou (pomoć u parničnim i vanparničnim predmetima) ili sa fokusom na parnične predmete:

- veliki broj predmeta u kojima su ispunjeni uslovi za dodjelu pravne pomoći (više od 900 predmeta na 100 000 stanovnika) i visoke iznose pravne pomoći (između 4000 i 6000 €) ima **Norveška; Holandija i Irska** takođe troše velike iznose na pravnu pomoć (više od 800 €) uz veliki broj predmeta u kojima se dodjeljuje pravna pomoć (između 1000 i 3000 na 100 000 stanovnika); ove zemlje imaju najizdašnije politiku pravne pomoći u Evropi;
- druge zemlje članice koje pružaju pravnu pomoć u velikom broju predmeta izdvajajući relativno velike iznose u te svrhe su **Finska, Monako, Belgija, Francuska, Njemačka, Portugal i Estonija**;
- treća grupa država je prilično izdašna kada su u pitanju uslovi za pružane pravne pomoći, ali su sredstva koja se izdvajaju za te svrhe skromnija (**Bugarska, Litvanija, Moldavija**);
- druge države imaju suprotnu politiku pri čemu u pojedinačnim predmetima dodjeljuju relativno velike iznose za pravnu pomoć, ali pod striktnijim uslovima čime se ograničava broj predmeta (**Austrija, Italija, Slovenija, Turska**);
- i na kraju dolaze države koje imaju i striktnu politiku za dobijanje pravne pomoći i ograničen iznos budžeta po predmetu (**Azerbejdžan, Mađarska, Malta, Gruzija, Rumunija, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija**).

4. Korisnici sudova (prava i povjerenje javnosti)

U sve većem broju evropskih država građani i pravnici do informacija u vezi sa relevantnim zakonima, radom sudova i sudskim postupcima dolaze besplatno, putem interneta. Samo manji broj država i regija ima posebne procedure za obavještanje korisnika sudova o predvidljivim rokovima za okončanje sudskih postupaka (odnosno o očekivanom trajanju postupka) ili efikasnošću postupka. Posebne informacije, namijenjene žrtvama kriminaliteta, široko su dostupne u 43 države i regije.

Za ugrožena lica (žrtve silovanja, terorizma, djeca svjedoci/žrtve, žrtve porodičnog nasilja, pripadnici manjinskih etničkih grupa, osobe sa invaliditetom, maloljetni počinioci krivičnih djela) mogu se koristiti posebni mehanizmi zaštite i jačanja njihovih prava tokom sudskog postupka, recimo kroz uvođenje posebnih sredstava komunikacije (telefoni, otvorena linija za pomoć-*hotline*, internet, leci i sl.). Druga mogućnost jeste primjena kvazi-generalizovanih specifičnih metoda održavanja ročišta za zaštitu maloljetnika (46 država) i žrtava silovanja (44 države), ili sada već dosta razvijene modalitete rada sa osobama sa invaliditetom (36 država) i žrtvama nasilja u porodici (32) države. Kroz određena procesna prava takođe se može ojačati položaj ugroženih osoba.

Sve države i regije koje učestvuju u procesu evaluacije sada imaju mehanizam odštete u slučaju disfunkcionalnosti pravde. Kada se radi o ovim disfunkcionalnostima, većina država ima predviđen postupak odštete za nezakonito hapšenje (osim **Monaka**), dok velika većina ima i mehanizam odštete u slučaju neosnovane osude (sve države osim **Belgije, Gruzije, Malte, Velike Britanije – Sjeverna Irska i Velike Britanije- Škotska**). Skoro dvije trećine država i regija (34) su navele da imaju predviđen postupak odštete za slučaj prekomjernog trajanja sudskih postupaka, dok polovina država (24) predviđa takav postupak i kod neprovođenja sudskih odluka.

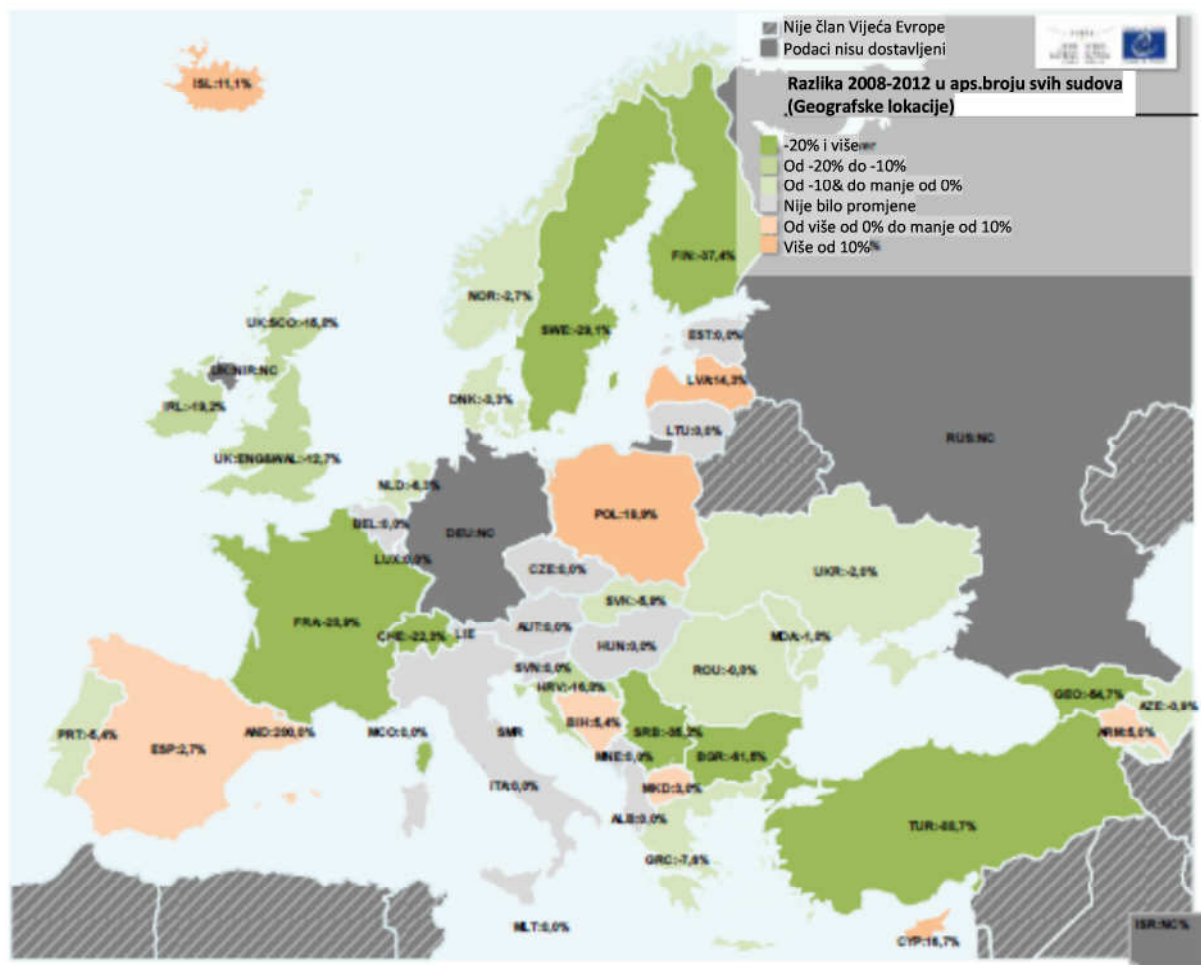
Sve veća pažnja se posvećuje očekivanjima i potrebama korisnika sudova. U Evropi je prisutan rastući trend uvođenja i korištenja posebnih instrumenata kao što su ankete za ocjenu zadovoljstva korisnika sudova ili povjerenja javnosti u rad sudova. U mnogim evropskim državama uobičajena praksa je redovno provođenje ovakvih anketa na nivou države ili sudova.

Tabela 4.5 Sistem naknade štete korisnicima usluga sudova

Države/regije	Predugo trajanje postupka	Neizvršene sudskih odluka	Nezakonito hapšenje	Pogrešne osude	
Albanija					3
Andora					4
Armenija					2
Austrija					4
Azerbejdžan					4
Belgija					2
Bosna i Hercegovina					4
Bugarska					4
Hrvatska					3
Kipar					4
Republika Češka					3
Danska					3
Estonija					2
Finska					3
Francuska					4
Gruzija					1
Njemačka					4
Grčka					4
Mađarska					4
Island					3
Irska					4
Italija					3
Letonija					2
Litvanija					3
Luksemburg					2
Malta					2
Moldavija					4
Monako					1
Crna Gora					4
Nizozemska					2
Norveška					4
Poljska					4
Portugal					4
Rumunija					4
Ruska Federacija					4
Srbija					4
Slovačka					3
Slovenija					3
Španija					4
Švedska					4
Švicarska					3
BJR Makedonija					4
Turska					3
Ukrajina					2
UK-Engleska&Vels					2
UK-Sjeverna Irska					1
UK-Škotska					1
Broj zemalja	34	24	46	42	
Izrael					
		Da			
		Ne			

5. Sudovi

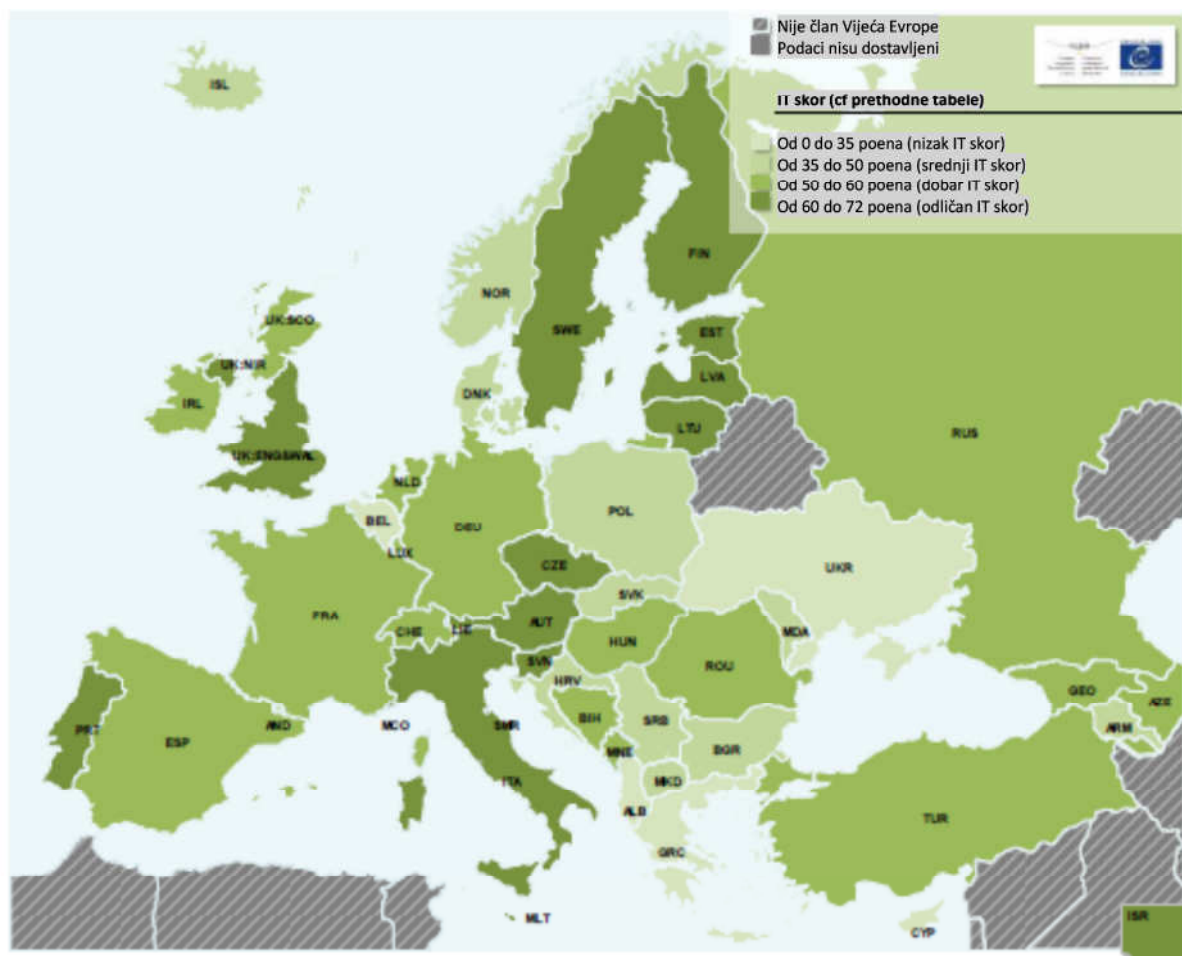
Slika 5.4 Razlika u apsolutnom broju svih sudova (geografske lokacije) između 2008. i 2012. godine

U mnogim zemljama članicama sudska organizacija je stara. Imajući u vidu demografska kretanja, nova sredstva transporta i komunikacije korisnika sudova, te sve veću specijalizaciju sudija, mnoge države trenutno razmišljaju o novoj podjeli nadležnosti kojom bi se unaprijedila efikasnost pravosuđa, uz istovremeno postizanje ekonomičnosti. Ove reforme pravosudnog sistema za cilj imaju postizanje boljeg upravljanja imovinom grupisanjem nadležnosti i premještanjem zaposlenih iz manjih sudova u veće. Ove reforme ne donose uvijek predviđene uštede, niti se u potpunosti sprovode uz konsultacije sa zaposlenima u sudovima, ali one svakako predstavljaju izazov u smislu teritorijalne raspodjele sudova i jednakog pristupa pravdi za korisnike sudova, pa čak i kod redefinisanja nadležnosti između različitih sudova.

Varijacije u periodu 2008-2012. jasno ukazuju na trend smanjenja broja sudova u zemljama članicama Savjeta Evrope. Najveće smanjenje u pogledu broja geografskih lokacija (preko 10%) između 2008. i 2012. godine zapaža se u **Bugarskoj, Hrvatskoj, Finskoj, Francuskoj, Gruziji, Irskoj, Srbiji i Švedskoj**. U cjelini gledano, broj sudova (geografskih lokacija) smanjen je u 22 države i regije, dok je do povećanja došlo u 8. Značajan porast se može uočiti na **Kipru** i u **Poljskoj**. Ovakav dominantan trend se nastavio i nakon 2012. godine, kroz reforme pravosudnih sistema.

Slika 5.8 Nivo kompjuerizacije u sudovima

Kada je u pitanju razvoj IKT-a, u sudovima se bilježi pozitivan trend. Razvoj e-pravosuđa i e-sudova predstavlja značajnu pojavu u Evropi.

Brojne države i regije nastavljaju sa reformama u oblasti IKT-a kroz uvođenje ili proširenje kompjuterske opreme za formiranje baza sudskih odluka, elektronskih spisa, elektronskih evidencija i sl. Dosta država je fokusirano na komunikaciju između pojedinaca i sudova kroz poboljšanje sistema upravljanja predmetima (**Andora - elektronski obrasci (Estonija, Njemačka, Mađarska, Holandija)**), ili elektronskog praćenja predmeta (**Norveška**), te kroz unapređenje sistema za upravljanje predmetima (**Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Slovenija i Španija**).

U evropskim pravosudnim sistemima primjetna je rastuća upotreba sistema videokonferencinga, posebno u krivičnim predmetima. U mnogim evropskim državama, ove nove reforme i projekti za cilj imaju uvođenje ili proširenje upotrebe videokonferencinga (**Njemačka, Hrvatska, Danska, Francuska, Italija, Litvanija, Republika Moldavija, Monako, Norveška, Rumunija, Rusija, Češka Republika**).

Osim toga, pojedini sudovi uvode i sredstva za mjerenje kvaliteta rada sudova. Među državama koje su utvrdile standarde kvaliteta rada, posebno se ističe sljedećih 5 indikatora:

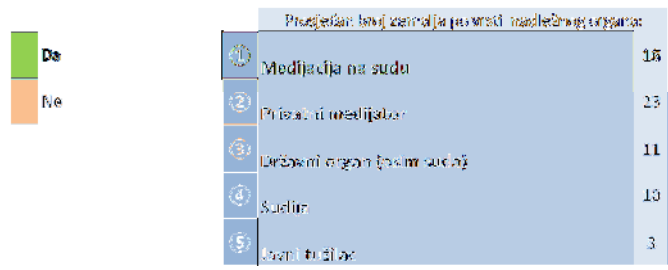
1. indikator dužine postupaka (36 država i regija),
2. indikator broja završenih predmeta (35 država i regija),
3. indikator neriješenih predmeta i zaostataka (33 države i regije),
4. indikator priliva predmeta (26 država i regija), i
5. indikator produktivnosti sudija i sudskog osoblja (16 država i regija – svega 11 u 2008).

6. Alternativno rješavanje sporova

Primjena alternativnih metoda rješavanja sporova u pravosuđu doprinosi smanjenju potrebe za pokretanjem sporova pred sudom, pri čemu se umjesto sudija angažuju stručnjaci drugih profila.

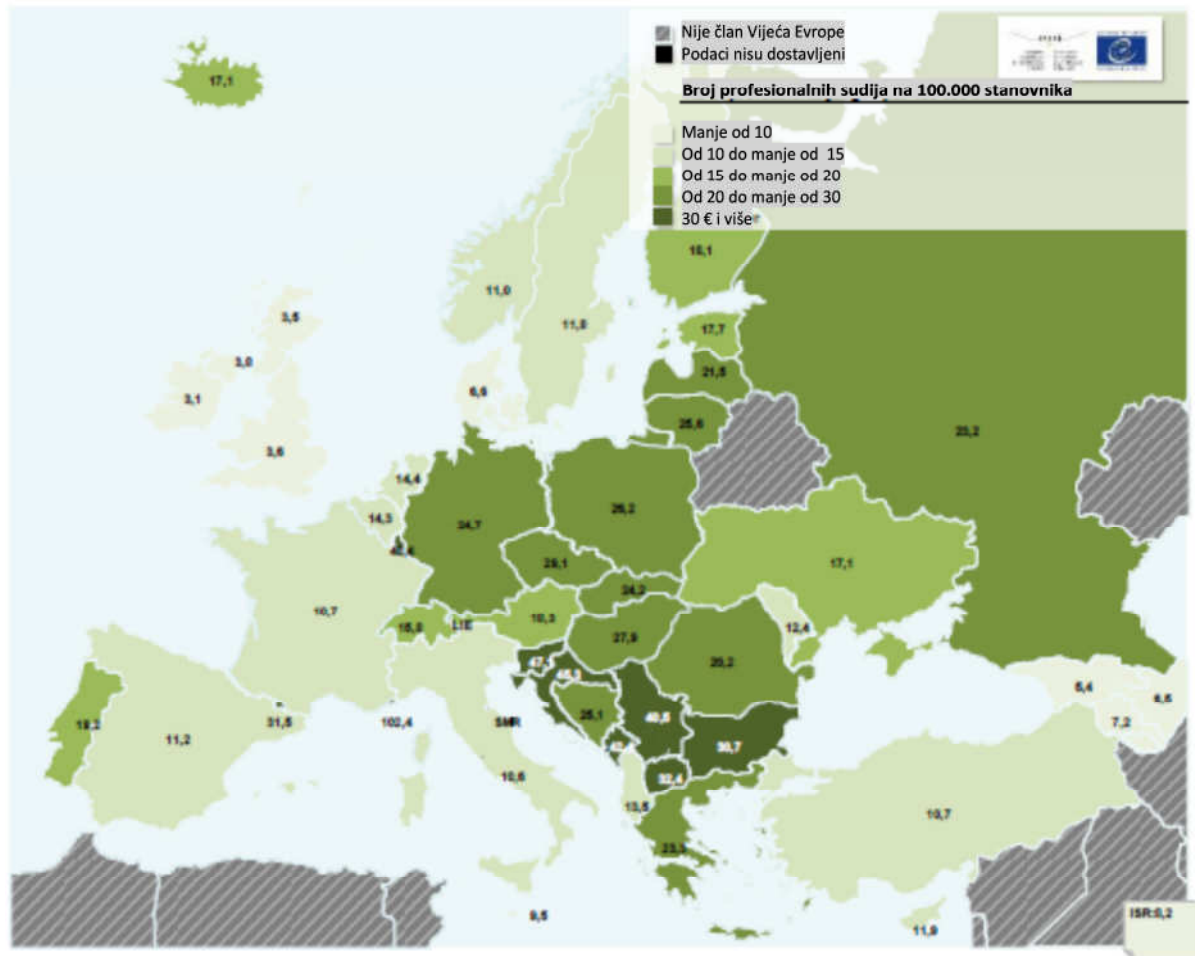
Tabela 6.3 Vrste predmeta u kojima je primijenjena sudska medijacija u 2012. godini

Država/regije	Građanski i privredni predmeti					Predmeti porodičnog prava (npr. razvod)					Upravni predmeti					Otkazi ugovora o radu					Krivični predmeti					Ukupno
	①	②	③	④	⑤	①	②	③	④	⑤	①	②	③	④	⑤	①	②	③	④	⑤	①	②	③	④	⑤	
Albanija																									5	
Andora																									2	
Armenija																									0	
Austrija																									6	
Azerbejdžan																									0	
Belgija																									8	
Bosna i Hercegovina																									8	
Bugarska																									4	
Hrvatska																									13	
Kipar																									2	
Republika Češka																									11	
Danska																									5	
Estonija																									8	
Finska																									13	
Francuska																									8	
Gruzija																									3	
Njemačka																									17	
Grčka																									3	
Mađarska																									12	
Island																									6	
Irska																									5	
Italija																									5	
Letonija																									0	
Litvanija																									10	
Luksemburg																									8	
Malta																									4	
Moldavija																									5	
Monako																									2	
Crna Gora																									4	
Nizozemska																									8	
Norveška																									10	
Poljska																									5	
Portugal																									3	
Rumunija																									8	
Ruska Federacija																									15	
Srbija																									13	
Slovačka																									3	
Slovenija																									8	
Španija																									11	
Švedska																									10	
Švicarska																									0	
BJR Makedonija																									4	
Turska																									7	
Ukrajina																									0	
UK-Engleska&Vels																									3	
UK-Sjeverna Irska																									6	
UK-Skotska																									0	
Broj zemalja	23	34	11	13	1	22	32	18	13	1	6	13	0	6	0	16	27	15	13	2	11	11	13	3	9	
Izrael																										10

7. Sudije

Slika 7.2 Broj profesionalnih sudija u sudovima (ekvivalent punog radnog vremena - FTE) na 100 000 stanovnika u 2012. godini

Broj profesionalnih sudija značajno varira između pojedinih zemalja i sudskih sistema. Generalno se uočava kontrast između zemalja Zapadne Evrope sa jedne, i Centralne i Istočne Evrope sa druge strane, pri čemu ovu drugu grupu zemalja odlikuje veći broj sudija po glavi stanovnika.

Ova razlika se dijelom može objasniti time što se pojedini sistemi u potpunosti oslanjaju na profesionalne sudije (**Albanija, Andora, Armenija, Azerbejdžan, Bugarska, Kipar, Hrvatska, Gruzija, Grčka, Irska, Island, Latvija, Litvanija, Malta, Republika Moldavija, Crna Gora, Holandija, Portugal, Rumunija, Turska, Ukrajina**), dok u ostalim sistemima, kao što je u **Norveškoj, Danskoj, Švedskoj, Njemačkoj i Velikoj Britaniji –Engleskoj i Velsu**, sudije porotnici/magistrati imaju istaknutu, pa čak i dominantnu ulogu. U **Francuskoj** sudije-laici su angažovani na radnim i privrednim prvostepenim sudovima. Sudske sisteme **Slovenije, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije i, u manjem obimu, Njemačke**, istovremeno karakteriše i značajan stepen profesionalizacije i važno mjesto koje zauzimaju sudije-laici.

Slika 7.5 Zastupljenost profesionalnih sudija na prvostepenim, drugostepenim i vrhovnim sudovima izražena u procentima

Države/regije	Ukupan broj profesionalnih sudija (FTE)	Broj profesionalnih sudija na prvostepenim sudovima	Broj profesionalnih sudija na drugostepenim sudovima	Broj profesionalnih sudija na vrhovnim sudovima
Albanija	380	78,9%	16,8%	4,2%
Andora	24	50,0%	50,0%	0,0%
Armenija	219	74,9%	17,4%	7,8%
Austrija	1547	85,6%	10,2%	4,2%
Azerbejdžan	600	NC	NC	NC
Belgija	1598	80,9%	19,1%	1,9%
Bosna i Hercegovina	962	69,1%	21,0%	9,9%
Bugarska	2239	53,1%	38,4%	8,6%
Hrvatska	1932	71,3%	26,6%	2,1%
Kipar	103	87,4%	NC	12,6%
Republika Češka	3055	60,8%	31,6%	7,7%
Danska	372	69,6%	25,3%	5,1%
Estonija	228	73,2%	18,4%	8,3%
Finska	981	75,8%	19,8%	4,4%
Francuska	7032	70,6%	24,1%	5,3%
Gruzija	242	69,4%	24,0%	6,6%
Njemačka	19832	74,9%	20,5%	4,6%
Grčka	2574	59,0%	31,5%	9,5%
Mađarska	2767	60,4%	36,9%	2,7%
Island	55	78,2%	NC	21,8%
Irska	144	94,4%	NC	5,6%
Italija	6347	77,7%	17,6%	4,7%
Letonija	439	59,9%	28,7%	11,4%
Litvanija	768	89,1%	6,6%	4,3%
Luksemburg	212	87,7%	NC	19,3%
Malta	40	85,0%	15,0%	NC
Moldavija	441	73,0%	19,5%	7,5%
Monako	37	43,2%	13,5%	43,2%
Crna Gora	263	68,4%	24,7%	6,8%
Nizozemska	2410	77,0%	21,5%	1,5%
Norveška	557	66,2%	30,2%	3,6%
Poljska	10114	93,3%	4,9%	1,7%
Portugal	2009	73,7%	22,2%	4,2%
Rumunija	4310	46,4%	51,4%	2,2%
Ruska Federacija	33232	NC	NC	0,4%
Srbija	2916	76,4%	22,4%	1,2%
Slovačka	1307	66,6%	26,9%	6,4%
Slovenija	970	81,0%	15,5%	3,5%
Španija	5155	70,7%	27,8%	1,5%
Švedska	1123	68,2%	28,9%	2,9%
Švicarska	1271	68,7%	28,3%	3,0%
BJR Makedonija	668	79,6%	17,4%	3,0%
Turska	8126	93,5%	NC	6,5%
Ukrajina	7754	79,5%	19,9%	0,6%
UK-Engleska&Vels	2016	NC	NC	NC
UK-Sjeverna Irska	70	81,5%	4,3%	14,2%
UK-Škotska	185	90,8%	9,2%	NC
Srednja vrijednost	2971	73,5%	22,8%	6,7%
Medijana	981	74,3%	21,5%	4,6%
Minimum	24	43,2%	4,3%	0,0%
Maksimum	33232	94,4%	51,4%	43,2%
Izrael	651	70,5%	27,2%	2,3%

U 20 država i regija, 70- 85% svih profesionalnih sudija su prvostepene sudije, drugostepene sudije čine 15- 30% od ukupnog broja sudija, sa izuzetkom **Velike Britanije - Sjeverna Irska**, gdje na drugostepene sudije otpada 4%. Samo u **Rumuniji** je registrovan veći broj drugostepenih sudija (51%) nego sudija prvog stepena (46%). Ovakav omjer je prisutan zbog posebne nadležnosti žalbenih sudova da rješavaju određene prvostepene predmete. U **Mađarskoj** i **Bugarskoj** i dalje postoji značajan broj žalbenih sudija (37%, odnosno 38%) i pored toga što je od prethodne evaluacije došlo do smanjenja ovog broja. Primjetnu razliku, koja se u **Litvaniji**, **Poljskoj** i **Ruskoj Federaciji** zapaža između broja prvostepenih i drugostepenih sudija na štetu ovih drugih, treba tumačiti u svjetlu komentara koje su dostavile ove države.

Logično, u većini država i regija, sudije vrhovnog suda čine manje od 10% od ukupnog broja svih sudija. Sa izuzetkom jako malih država kao što su **Monako** i **Andora**, koje se sa drugim državama ne mogu porediti zbog njihove veličine i shodno tome i specifične organizacije sudstva, **Bosna i Hercegovina**, **Grčka**, **Latvija** i **Velika Britanija – Sjeverna Irska** su države koje imaju najveći udio sudija vrhovnog suda. Podaci za **Island** se mogu objasniti odsustvom sudija drugog stepena, dok se u slučaju **Luksemburga** to objašnjava posebnim statusom sudija trećeg stepena koji, vrlo često, izvorno pripadaju drugim sudovima. Konačno, podatke za **Kipar** treba tumačiti u svjetlu posebnosti tamošnjeg sudskog sistema koji je organizovan na dva nivoa i gdje drugostepene sudije predstavljaju zadnju instancu.

9. Rad sudova i pravično suđenje

Na osnovu dva glavna indikatora koja primjenjuje, CEPEJ vrši analizu različitih metoda obrade predmeta. Stopa ažurnosti se dobija kada se broj riješenih predmeta podijeli sa brojem primljenih predmeta i potom se dobijeni rezultat pomnoži sa 100:

$$\text{stopa riješenih predmeta(\%)} = \frac{\text{riješeni predmeti}}{\text{primljeni predmeti}} \times 100$$

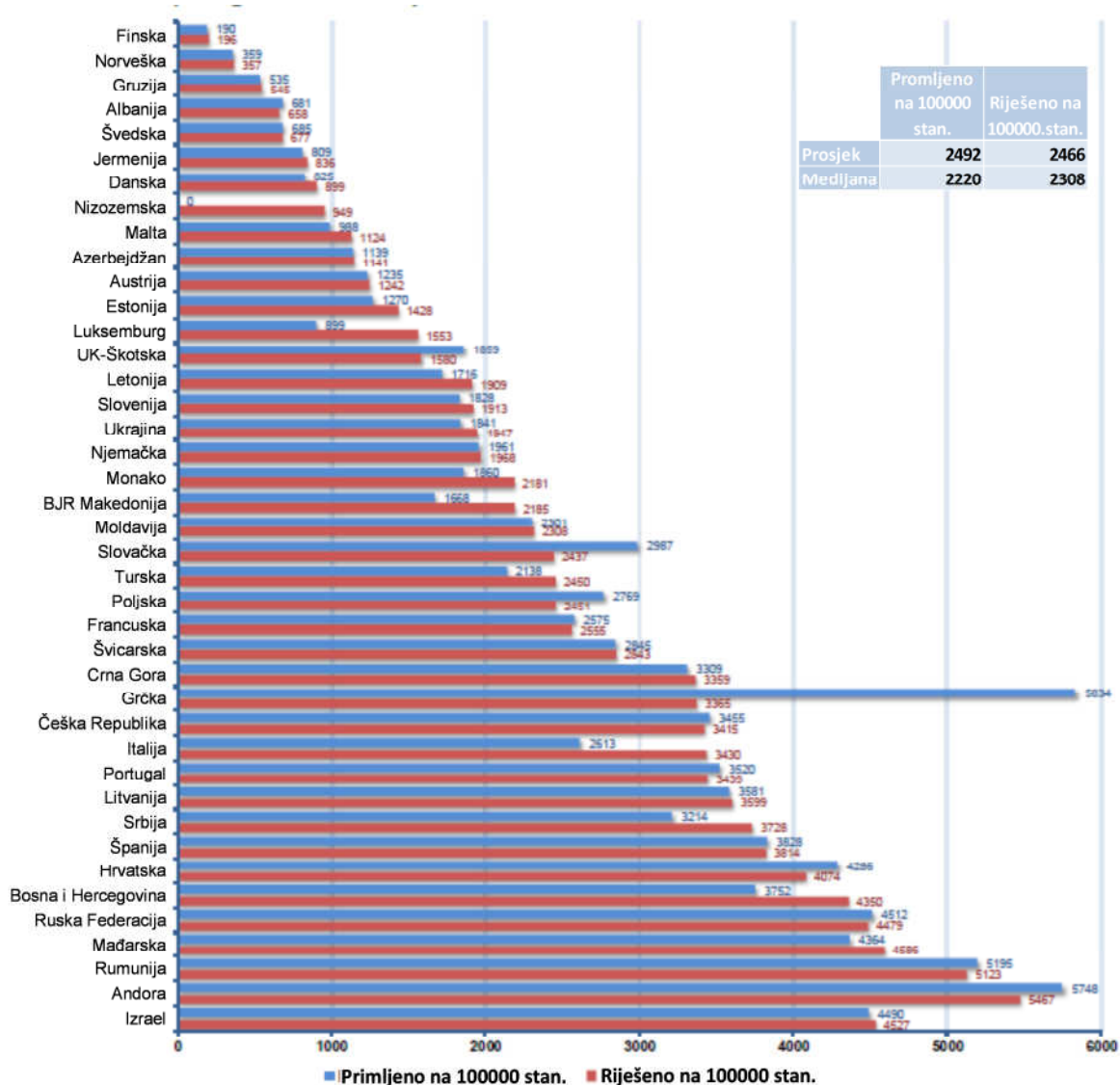
Stopa ažurnosti u visini od približno 100% ukazuje na sposobnost suda ili sudskog sistema da rješava približno onoliko predmeta koliko je primljeno u posmatranom periodu. Stopa ažurnosti veća od 100% ukazuje na sposobnost sistema da rješava više predmeta nego što je primljeno, čime se smanjuje postojeći zaostatak. U osnovi, stopa ažurnosti pokazuje koliko uspješno se određeni sud ili pravosudni sistem nosi sa prilivom predmeta.

Indikator vremena potrebnog za rješavanje zaostalih predmeta daje uvid u to na koji način se u okviru određenog sudskog sistema upravlja protokom predmeta. Procjena vremena potrebnog za rješavanje predmeta se dobija poređenjem broja riješenih predmeta tokom posmatranog perioda i broja neriješenih predmeta na kraju posmatranog perioda. Omjer iskazan u broju dana predstavlja procjenu vremena potrebnog za rješavanje predmeta.

$$\text{Vrijeme rješavanja} = \frac{365}{\text{protok predmeta}}$$

Analiza trenutno raspoloživih podataka pokazuje da su prvostepeni sudovi u Evropi generalno efikasniji u rješavanju krivičnih nego građanskih predmeta.

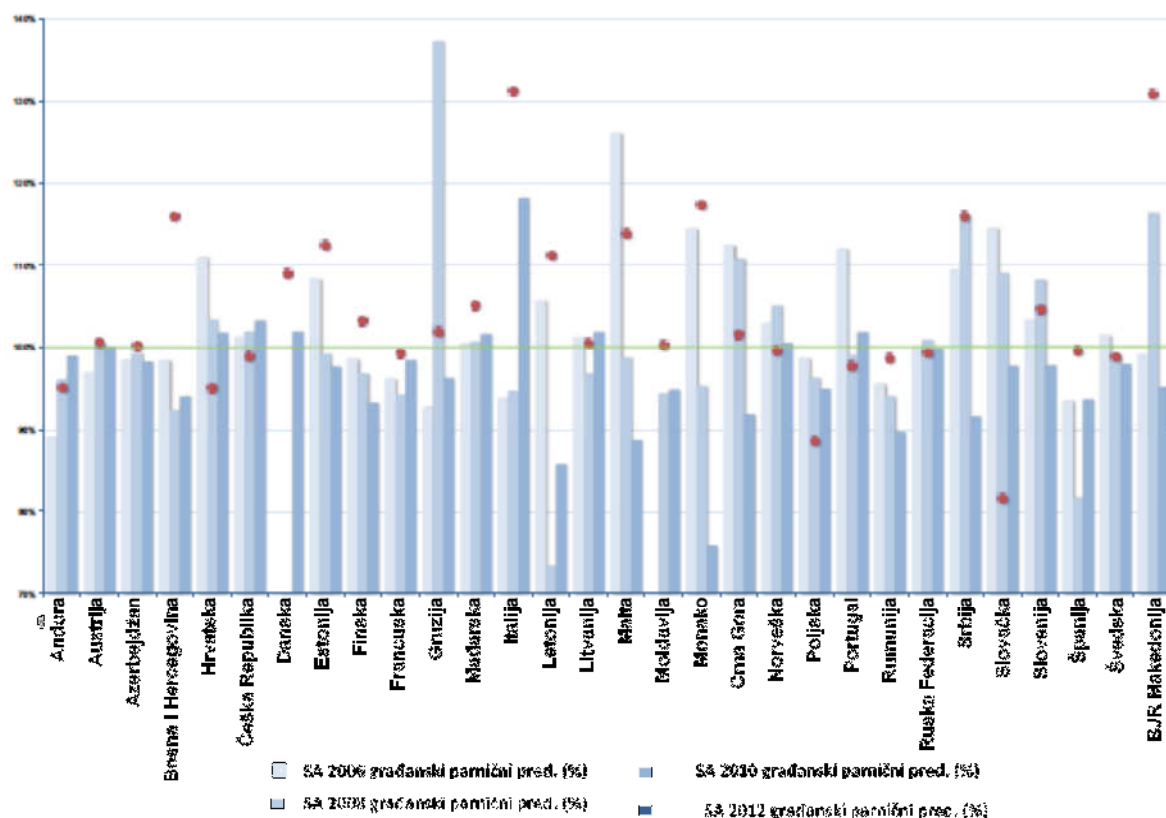
Slika 9.4 Broj zaprimljenih i riješenih prvostepenih građanskih (i privrednih) parničnih predmeta na 100000 stanovnika u 2012. godini

Kada se radi o prosjeku na evropskom nivou, tokom 2012. godine sudovi su manje-više rješavali onoliko predmeta koliko su i zaprimili u tom periodu: oko 2500 predmeta na 100 000 stanovnika. Ipak, na nivou država i regija uočavaju se neke bitne razlike.

Ako se posmatra broj građanskih (privrednih) predmeta koji se rješavaju na prvostepenim sudovima, između zemalja članica se uočavaju značajne razlike. Građani u državama Centralne i Istočne Evrope (**Ruska Federacija, Litvanija, Češka Republika, Hrvatska**), Jugoistočne Evrope (**Bosna i Hercegovina, Rumunija, Srbija**) i Južne Evrope (**Španija, Italija, Grčka**) češće pokreću sporove pred sudom od građana u državama Sjeverne Evrope (**Finska, Norveška, Švedska, Danska, Holandija**) i Kavkaza (**Gruzija, Azerbejdžan i Armenija**), gdje je broj novih predmeta na godišnjem nivou na 100 000 stanovnika manji od 1000.

Slika 9.8 Kretanje stepena ažurnosti u građanskim parničnim (privrednim) predmetima u periodu 2006 – 2012. godina

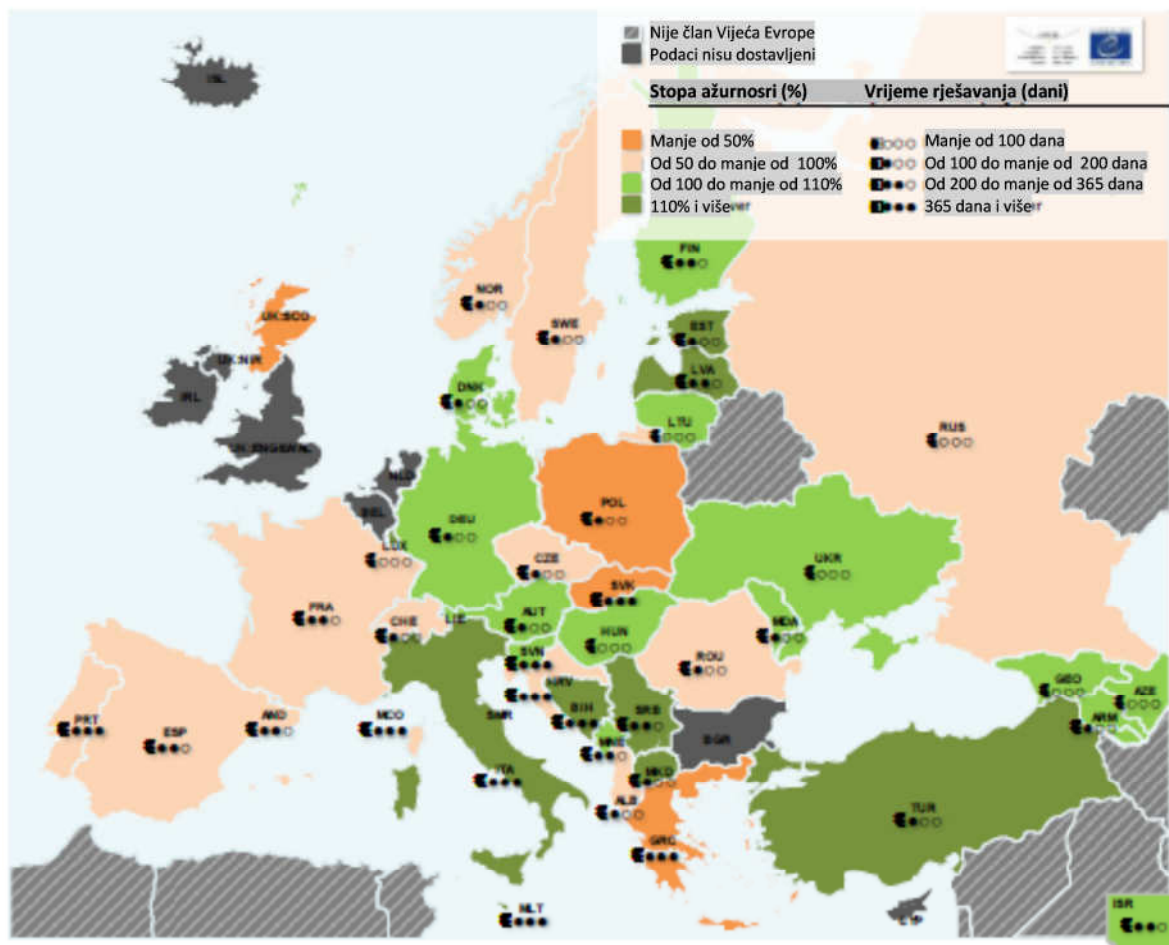
Na osnovu raspoloživih podataka, moguće je uočiti kretanje stepena ažurnosti kod građanskih parničnih (privrednih) predmeta između 2006. i 2012. godine u 30 država i regija. Ovdje je potrebna pažljiva analiza budući da se kvalitet određenih podataka tokom posmatranog perioda može razlikovati, što dijelom objašnjava varijacije.

U 9 od 10 posmatranih država, stopa ažurnosti u građanskim parničnim predmetima na prvom stepenu bila je relativno stabilna ($\pm 5\%$) kada se porede podaci u periodu između 2006. i 2012. godine.

Ostali trendovi koji se opažaju mogu se podijeliti u dvije prilično jednake grupe: negativni trendovi se bilježe u 10, a pozitivni u 11 država. Najveći napredak u pogledu stope ažurnosti se bilježi u **Italiji**, što se prije može objasniti smanjenjem priliva (uvođenje novih sudskih taksi gdje stranka mora da plati za pokretanje određene vrste postupka) nego povećanjem broja riješenih predmeta. **Mađarska** bilježi stalno povećanje stope ažurnosti. Isti opšti trend, iako on nije linearan tokom godina, prisutan je u **Bosni i Hercegovini, Estoniji, Finskoj, Latviji, Rumuniji, Španiji i Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji**.

Nasuprot tome, stopa ažurnosti bilježi oštar pad (iako ne uvijek linearan) u **Slovačkoj, Gruziji, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Poljskoj i Portugalu**. Situacija je posebno zabrinjavajuća u **Slovačkoj i Poljskoj**, gdje je stopa ažurnosti niža od 100%. Ovu situaciju je potrebno pažljivo pratiti i u drugim državama budući da bi, ukoliko se ovaj trend potvrdi, nadležna tijela mogla promijeniti svoj pravac djelovanja.

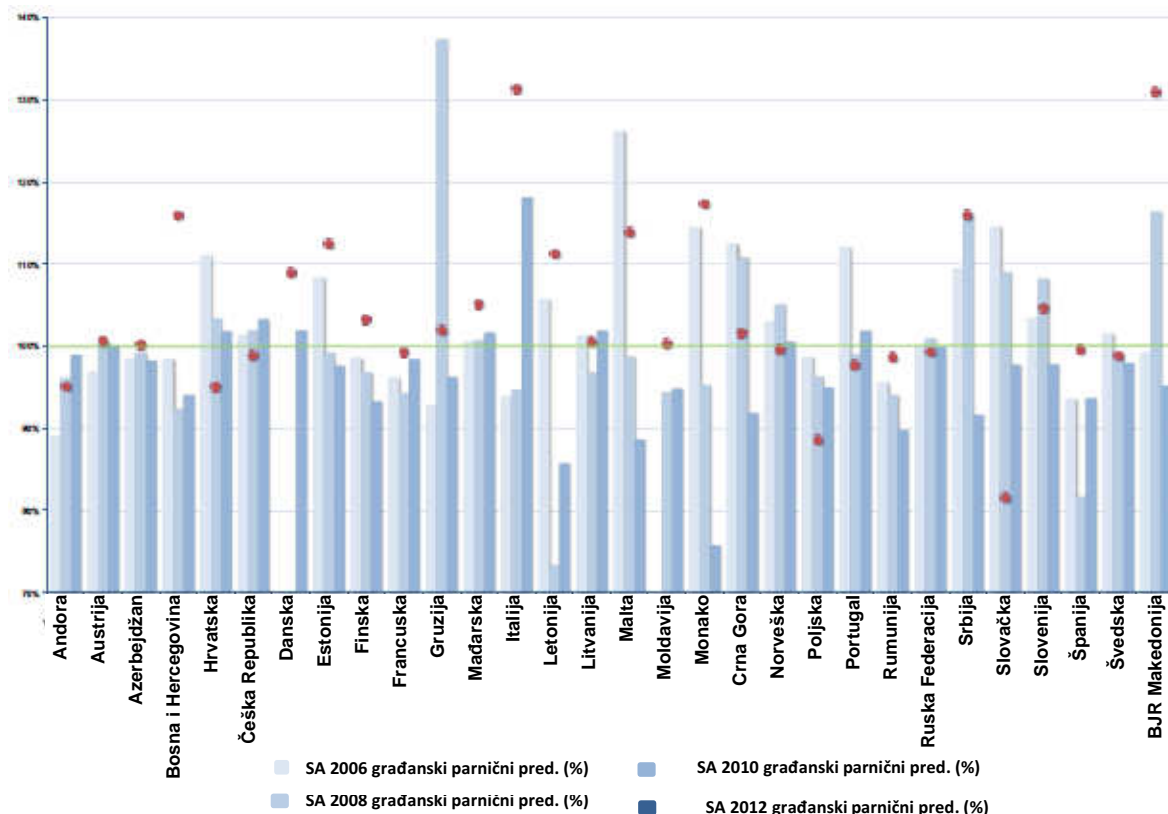
Slika 9.10 Stopa ažurnosti i vrijeme rješavanja predmeta građanskih parničnih (i privrednih) predmeta na prvostepenim sudovima u 2012. godini

Iz rezultata prikazanih na mapi iznad može se vidjeti da su najproduktivniji građanski (i privredni) prvostepeni sudovi, na kojima nema zaostataka (stopa ažurnosti blizu ili iznad 100%) i na kojima se sporovi brzo rješavaju, oni u **Azerbejdžanu, Gruziji, Mađarskoj, Litvaniji, Luksemburgu i Ukrajini**. Indikatori takođe pokazuju da su prvostepeni građanski (privredni) sudovi u **Austriji, Armeniji, Danskoj, Estoniji, Njemačkoj, Ruskoj Federaciji, Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i Turskoj** bili relativno produktivni tokom 2012. Nasuprot njima, prvostepeni sudovi koji su se susretali sa više problema u rješavanju priliva predmeta su oni u **Grčkoj i Slovačkoj, te Hrvatskoj, Poljskoj i Portugalu**.

Od 12 država sa najvećom stopom ažurnosti (više od 300 dana), samo 4 države (**Italija, Bosna i Hercegovina, Malta i Slovenija**) imaju stopu ažurnosti jednaku ili veću od 100%, što je rezultiralo makar i ograničenim poboljšanjem situacije u ovim zemljama u 2012. **Hrvatska, Portugal i Monako** nisu dostigli stopu od 100% u parničnim predmetima, što znači da broj neriješenih predmeta na ovim sudovima raste i da se vrijeme potrebno za rješavanje predmeta produžava. U nešto manjoj mjeri situacija je nepovoljna i u **Andori, Francuskoj, Crnoj Gori i Španiji**.

Slika 9.13 Kretanje stope ažurnosti u upravnim predmetima u periodu između 2006. i 2012. godine

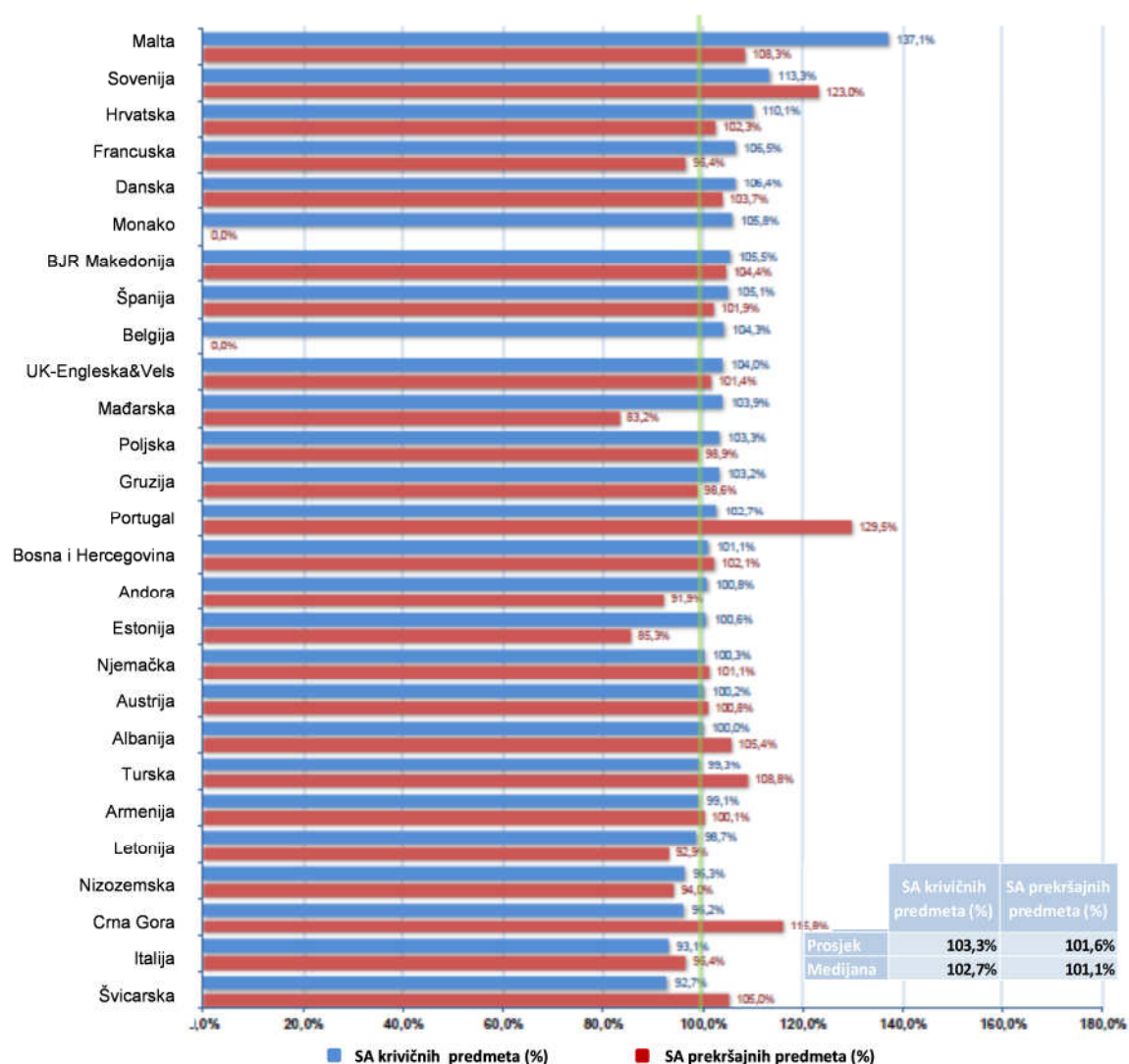

Kretanje stepena ažurnosti na upravnom referatu u periodu između 2006. i 2012. godine mjereno je u 26 država. Ovdje je potrebna pažljiva analiza budući da se kvalitet određenih podataka tokom posmatranog perioda može razlikovati, što dijelom može objasniti varijacije.

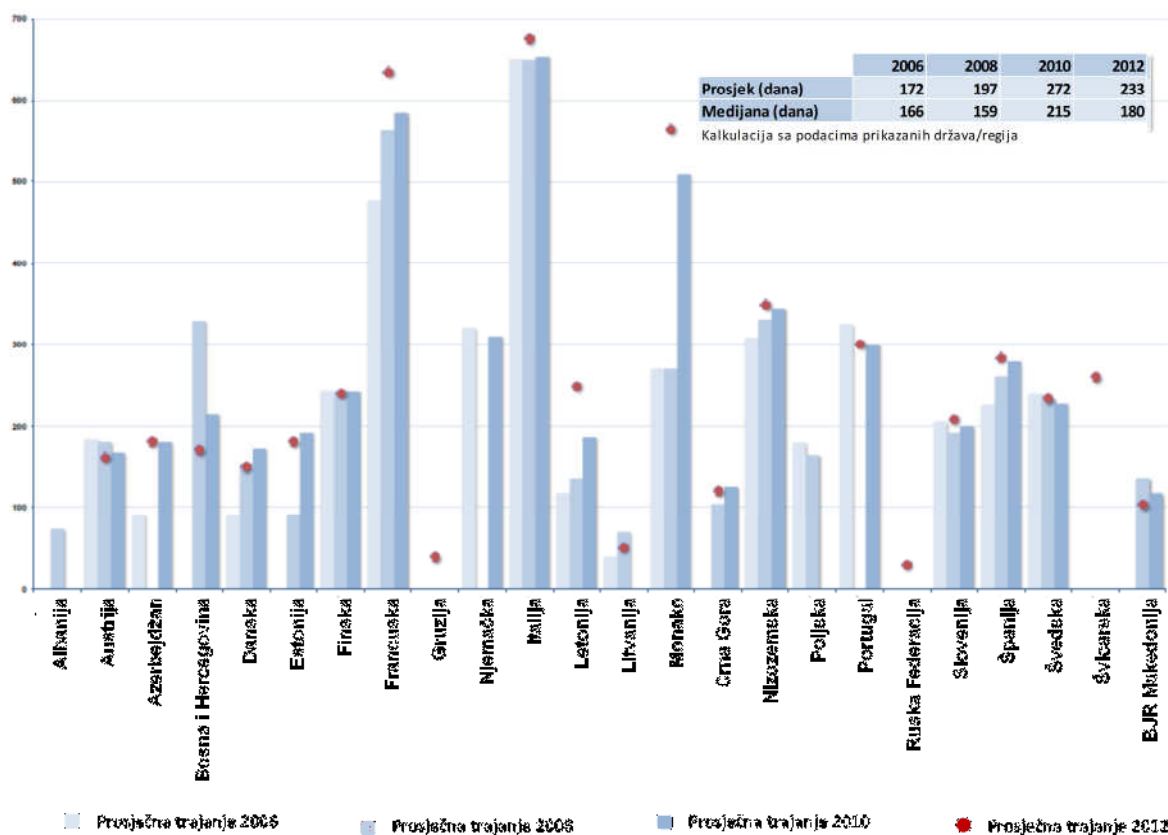
Holandija, Poljska i Finska su manje-više stabilizovale svoju stopu ažurnosti na upravnom referatu na nivou od oko 100% za posmatrani šestogodišnji period. Ohrabrujuće je i prilično stabilno povećanje stope ažurnosti na sudovima u **Francuskoj, Latviji, Španiji i Ukrajini**. Iako dosta drastično tokom posmatranog perioda, generalno povećanje stope ažurnosti, sada veće od 100%, bilježe **Bosna i Hercegovina, Estonija, Finska, Gruzija, Mađarska, Litvanija, Republika Moldavija, Slovenija, Švedska i Turska**.

Kada je riječ o smanjenju stope ažurnosti na upravnom referatu tokom posmatranog šestogodišnjeg perioda, stopa ispod 100% se bilježi u **Slovačkoj, Luksemburgu, te Andori, Armeniji, Crnoj Gori, Rumuniji i Srbiji**.

Slika 9.20 Stopa ažurnosti u krivičnim i prekršajnim predmetima u 2012. godini, iskazano u procentima

Slika 9.29 Prosječno trajanje brakorazvodnih parnica na prvostepenim sudovima u 2006, 2008, 2010. i 2012, iskazano u danima

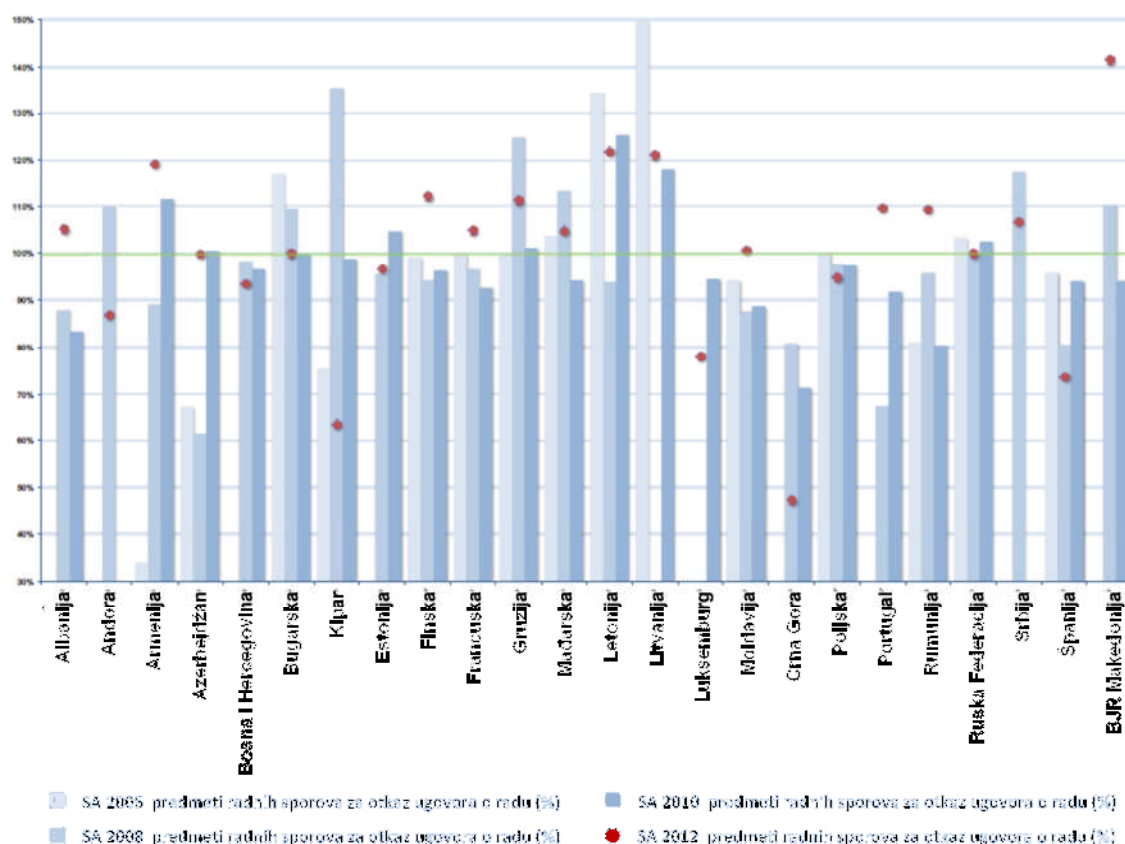
Povećanje dužine trajanje sudskih postupaka ne znači neophodno da sudovi nisu efikasni. Dužina brakorazvodnih parnica na prvom stepenu varira između država i regija u zavisnosti od brakorazvodnog zakonodavstva (pravni okvir, stepen složenosti, udio razvoda u odnosu na broj podnešenih zahtjeva) i broja predmeta na sudovima.

Kraći postupci (manje od 100 dana) bilježe se u **Gruziji, Litvaniji, Ruskoj Federaciji**, dok duže postupke (više od 500 dana) nalazimo u **Italiji, Francuskoj, Monaku**.

Trendovi variraju od države do države. Dužina postupaka se tokom proteklih šest godina smanjuje u **Bosni i Hercegovini**, te u nešto manjem obimu u **Danskoj, Litvaniji i Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji**. Nasuprot tome, dužina postupaka se i dalje povećava u **Francuskoj, Italiji, Latviji, Monaku i Španiji**. Međutim, kako bi se izmjerila stvarna situacija i efikasnost u ovoj oblasti, trajanje postupaka se mora posmatrati u odnosu na broj predmeta koje sudovi rješavaju. U **Latviji i Španiji** se broj priliv brakorazvodnih parnica smanjuje od 2006. naovamo, dok se njihova prosječna dužina na prvostepenim sudovima povećava. U drugim državama, kao što je **Bosna i Hercegovina**, smanjenje priliva brakorazvodnih parnica prati i kraće prosječno trajanje postupaka.

Uporedna analiza trajanja brakorazvodnih parnica ne može se izvršiti a da se ne uzmu u obzir specifičnosti brakorazvodnog postupka u pojedinim državama, koje su ukratko predstavljene u nastavku i koje mogu značajno uticati na ishod postupka.

Slika 9.30 Stopa ažurnosti u predmetima radnih sporova za otkaz ugovora o radu na prvostepenim sudovima u periodu između 2006. i 2012. godine

Iako je prosječna stopa ažurnosti u 21 posmatranoj državi bila nešto iznad 100%, dosta sudova se suočilo sa teškoćama u pogledu broja predmeta, što je dovelo do zaostataka. **Crna Gora** je imala vrlo nisku stopu ažurnosti i dugo vrijeme trajanja postupaka (758 dana). **Kipar**, **Španija**, **Luksemburg** i **Slovačka** takođe se suočavaju sa poteškoćama u ovoj oblasti, posebno imajući u vidu visoku dužinu trajanja postupaka na **Kipru** (više od 1000 dana).

Andora i **Bosna i Hercegovina** moraju pratiti kapacitete sudova da rješavaju veliki broj predmeta, posebno imajući u vidu i tako već visoku dužinu trajanja postupaka. Isto se u nešto manjoj mjeri odnosi i na **Estoniju** i **Poljsku**.

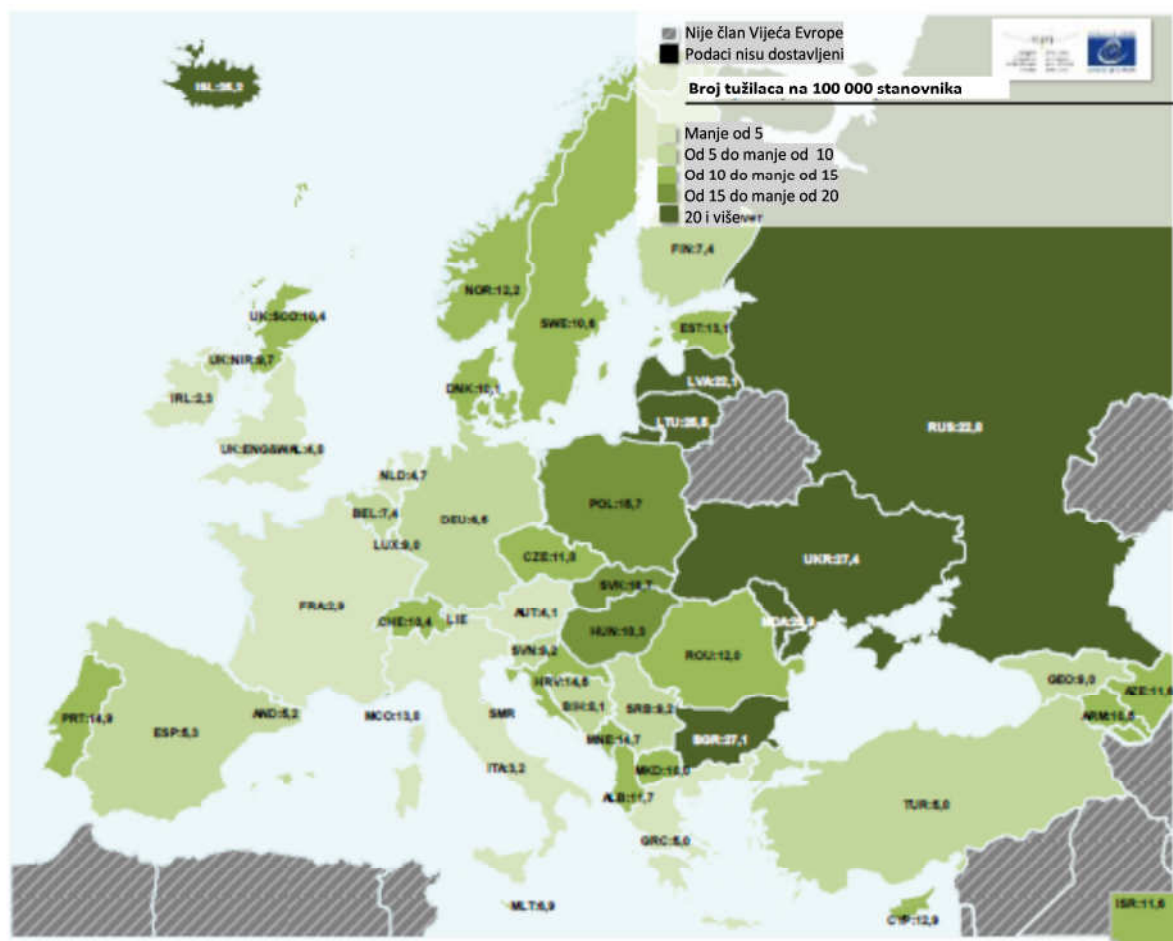
U 16 država stopa ažurnosti je oko ili veća od 100%, sa jasno izraženim trendom rasta tokom proteklih šest godina u **Albaniji**, **Armeniji**, **Finskoj**, **Francuskoj**, **Republici Moldaviji**, **Portugal**, **Rumuniji** i **Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji**.

Međutim, pitanje efikasnosti sudova nije jedino pitanje od značaja. Države kroz sudske postupke mogu nastojati da uspostave ravnotežu između funkcionisanja privrednog sistema i zaštite zaposlenih pojedinačno. Potom, kada je riječ o brakorazvodnim parnicama, pojedine države imaju sistem pokušaja mirenja ili medijacije, koji može biti obavezan ili ne.

10. Tužioc

Sve države i regije imaju, ponekad pod različitim imenom, javni organ zadužen za krivično gonjenje. U svim evropskim državama i regijama ovi organi imaju važnu ulogu u procesuiranju krivičnih djela. U većini zemalja članica i regija oni takođe imaju nadležnost u oblasti građanskog, pa čak i upravnog postupka.

Slika 10.2 Broj tužilaca na 100 000 stanovnika u 2012. godini

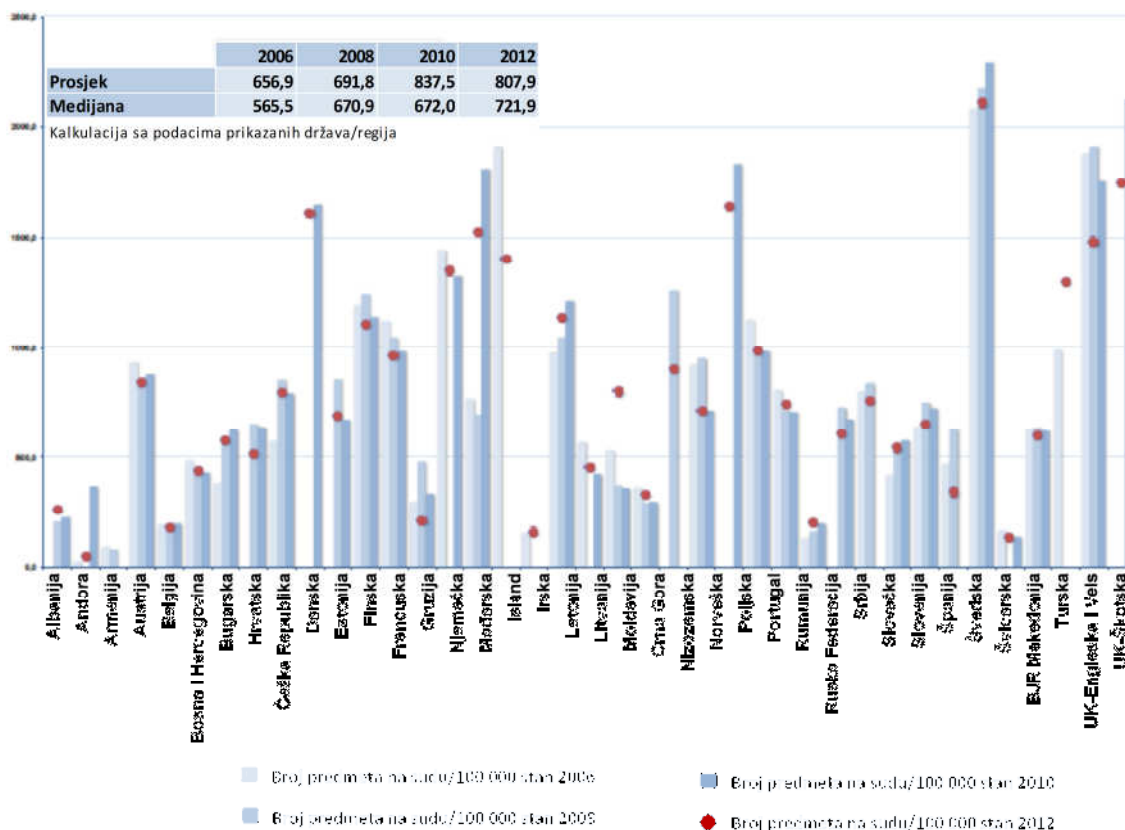

Najveći broj tužilaca (više od 20 na 100 000 stanovnika) imaju zemlje Centralne i Istočne Evrope (**Bugarska, Litvanija, Latvija, Moldavija, Ruska Federacija, Ukrajina**), te **Island**. Sedam država sa najmanjim brojem tužilaca su **Velika Britanija- Engleska i Vels, Austrija, Francuska, Grčka, Irska, Italija i Holandija** (manje od 5 tužilaca na 100 000 stanovnika).

Svega 9 država i regija je bilo u mogućnosti da dostavi podatke o osobama koje obavljaju poslove slične tužilačkim (**Austrija, Estonija, Njemačka, Irska, Italija, Luksemburg, Monako, Švajcarska, Velika Britanija - Engleska i Vels**), iako osobe koje vrše ove funkcije postoje i u nekim drugim državama i regijama. Oni se mogu uračunati u ukupan broj tužilaca. U **Austriji**, posebno obučeni službenici javnog tužilaštva Austrije (*Bezirksanwalte*) imaju ovlaštenja da djeluju po nalogu tužioca (slično kao i sudski službenici *Rechtspfleger*, ali sa manjim obimom ovlaštenja i stručnih kvalifikacija). Policijski službenici i tužioc imaju slične

nadležnosti u **Grčkoj, Malti, Poljskoj i Francuskoj** (*officier du ministere public*). U **Velikoj Britaniji -Engleskoj i Velsu**, pojedini odjeli vlade imaju tužioce specijalizovane za prekršaje iz djelokruga tih odjela. U **Finskoj**, državni odvjetnik vlade i parlamentarni ombudsmen takođe mogu da pokreću krivične postupke. U **Irskoj** veći dio poslova tužioca obavljaju advokati angažovani od strane tužilaštva, a ne sami tužioci.

Slika 10.14 Broj predmeta u kojima je podignuta optužnica na 100 000 stanovnika u periodu između 2006. i 2012. godine

11. Status i karijera sudija i tužilaca

Preporuke Savjeta Evrope uzimaju u obzir osnovne principe zaštite i jačanje nezavisnosti sudija (posebno Preporuka R (2010) 12 o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija), i njima se pokušava obezbijediti zakonska zaštita tužilaca (Preporuka R (2000) 19 o ulozi javnog tužioca u sistemu krivičnog pravosuđa).

Plate sudija i tužilaca

Plate sudija i tužilaca moraju biti u skladu sa njihovim statusom i odgovornostima. Evropski trend je značajno povećanje plata sudija i tužilaca u poređenju sa prosječnom bruto platom na nivou države, iako se ovdje među državama uočavaju značajne razlike. Odnos između plata sudija i tužilaca na vrhovnom sudu ili na najvišem žalbenom sudu i državnog prosjeka bruto godišnje plate je zanimljiv indikator za mjerenje razlika između zemalja izuzimanjem faktora kao što je način zapošljavanja, životna dob, prethodna služba, devizni kurs ili BDP.

Slika 11.13 Godišnje bruto i neto plate sudija i tužilaca na nivou vrhovnog ili najvišeg žalbenog suda u 2012. godini

Države/regije	Sudija			Tužilac		
	Godišnja bruto plata	Bruto plata u odnosu na prosječnu nacionalnu godišnju bruto platu	Godišnja neto plata	Godišnja bruto plata	Bruto plata u odnosu na prosječnu nacionalnu godišnju bruto platu	Godišnja neto plata
Albanija	14 965 €	3,5	12 030 €	10 500 €	2,4	8 640 €
Andora	39 823 €	1,7	37 633 €	106 186 €	4,4	99 283 €
Armenija	1 877 €	0,7	1 485 €	NA	NC	NA
Austrija	119 771 €	4,0	71 418 €	119 771 €	4,0	71 418 €
Azerbejdžan	20 852 €	4,4	17 200 €	17 213 €	3,7	14 880 €
Belgija	118 643 €	2,9	56 536 €	120 815 €	2,9	57 409 €
Bosna i Hercegovina	41 098 €	5,2	25 788 €	41 098 €	5,2	25 788 €
Bugarska	26 019 €	6,2	25 217 €	26 019 €	6,2	25 217 €
Hrvatska	63 120 €	5,0	31 320 €	63 120 €	5,0	31 320 €
Kipar	133 219 €	5,5	NA	NA	NC	NA
Republika Češka	54 272 €	4,4	NA	46 635 €	3,7	NA
Danska	176 769 €	3,4	NA	88 200 €	1,7	NA
Estonija	45 077 €	4,5	37 924 €	39 733 €	3,7	30 526 €
Finska	126 700 €	3,3	78 553 €	82 018 €	2,1	54 484 €
Francuska	110 082 €	3,2	93 762 €	110 082 €	3,2	93 762 €
Gruzija	24 170 €	NC	19 336 €	NAP	NC	NAP
Njemačka	104 711 €	2,3	NA	104 711 €	2,3	NA
Grčka	57 009 €	NC	47 030 €	57 009 €	NC	47 030 €
Mađarska	35 299 €	3,9	25 476 €	34 121 €	3,7	21 235 €
Island	89 746 €	3,3	NA	55 665 €	2,0	NA
Irska	197 272 €	5,9	NA	85 127 €	2,6	NA
Italija	179 747 €	6,3	97 833 €	179 747 €	6,3	97 833 €
Letonija	37 616 €	4,2	25 573 €	25 788 €	2,9	17 412 €
Litvanija	29 103 €	3,9	22 118 €	23 742 €	3,2	18 044 €
Luksemburg	129 943 €	3,1	NA	121 421 €	2,9	NA
Malta	40 221 €	2,6	32 919 €	32 434 €	2,1	27 861 €
Moldavija	5 012 €	1,9	3 701 €	3 701 €	1,4	2 776 €
Monako	132 592 €	NC	125 152 €	132 592 €	NC	125 152 €
Crna Gora	27 934 €	3,2	15 716 €	26 892 €	3,1	NA
Nizozemska	126 900 €	2,4	67 000 €	94 585 €	1,8	NA
Norveška	212 295 €	3,3	159 836 €	103 842 €	1,6	101 729 €
Poljska	60 998 €	5,9	43 445 €	60 998 €	5,9	43 445 €
Portugal	66 204 €	3,3	NA	66 204 €	3,3	NA
Rumunija	42 049 €	7,6	29 493 €	35 344 €	6,4	24 791 €
Ruska Federacija	NA	NC	NA	NA	NC	NA
Srbija	28 174 €	4,6	16 752 €	28 174 €	4,6	16 752 €
Slovačka	42 916 €	4,4	NA	42 916 €	4,4	NA
Slovenija	63 664 €	3,5	34 212 €	55 812 €	3,0	31 536 €
Španija	107 565 €	4,7	66 690 €	107 565 €	4,7	66 690 €
Švedska	94 500 €	2,3	NA	73 378 €	1,8	NA
Švicarska	294 565 €	5,2	276 361 €	157 690 €	2,8	126 152 €
BJR Makedonija	21 454 €	3,6	14 241 €	18 858 €	3,2	12 536 €
Turska	42 638 €	3,5	32 991 €	42 638 €	3,5	32 991 €
Ukrajina	21 456 €	6,1	17 266 €	6 326 €	1,8	4 959 €
UK-Engleska&Vels	256 206 €	7,7	NA	111 027 €	3,3	NA
UK-Sjeverna Irska	234 229 €	8,0	129 502 €	53 000 €	1,8	NA
UK-Škotska	241 196 €	7,8	NA	NA	NC	NA
Srednja vrijednost	90 188 €	4,2	52 780 €	67 017 €	3,4	45 919 €
Medijana	62 059 €	3,9	32 965 €	56 410 €	3,2	31 320 €
Minimum	1 877 €	0,7	1 485 €	3 701 €	1,4	2 776 €
Maksimum	294 565 €	8,0	276 361 €	179 747 €	6,4	126 152 €
Izrael	125 304 €	5,5	NA	78 771 €	3,5	NA

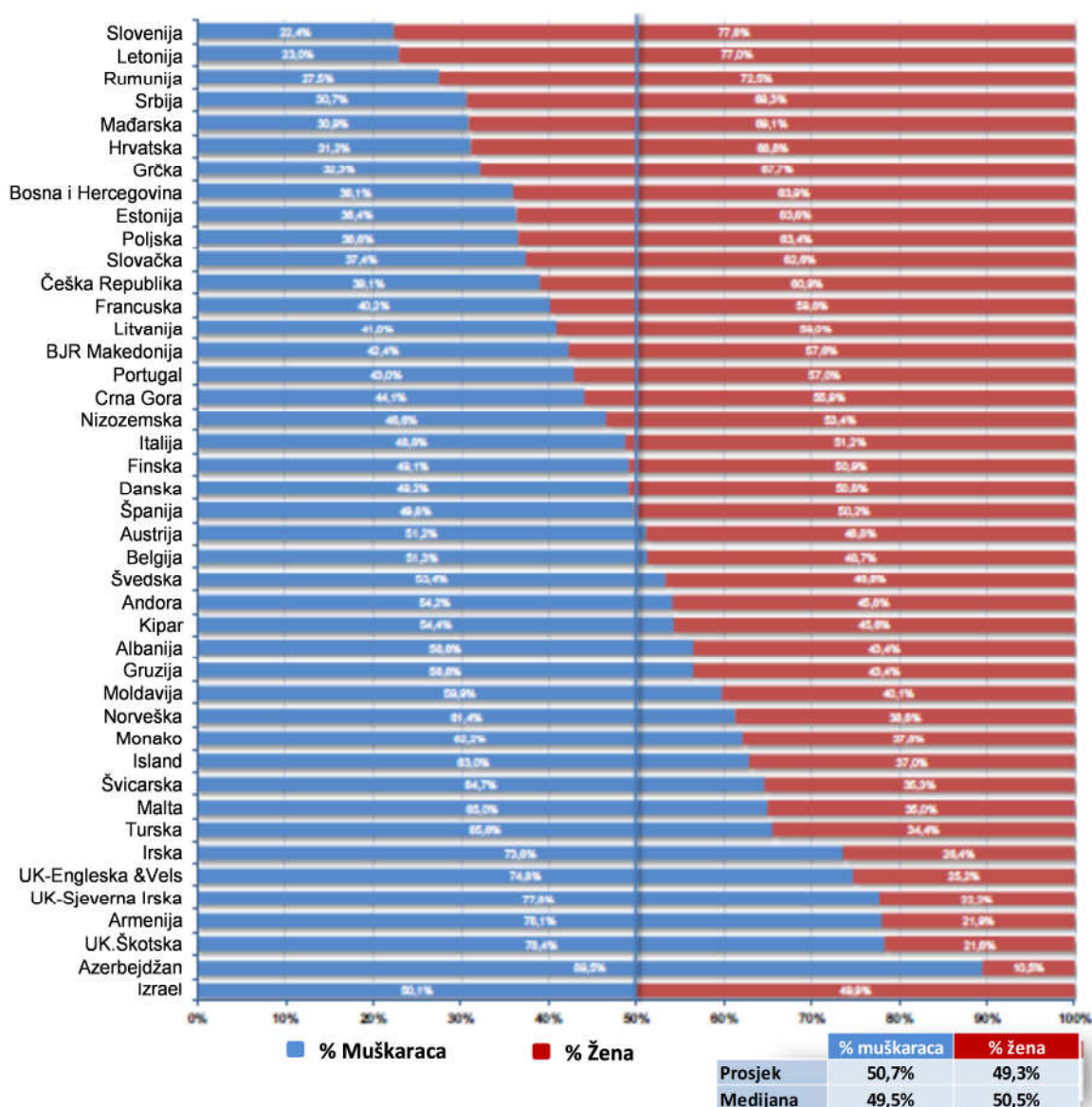
U odnosu na prosječnu nacionalnu bruto platu, plate sudija i tužilaca na kraju karijere su gotovo dva puta više nego na početku karijere (4,2 puta veće kod sudija i 3,4 puta kod tužilaca). Razlika između plata na početku i na kraju karijere je, i u slučaju sudija i u slučaju tužilaca, najizraženija u **Rumuniji, Italiji, Bugarskoj, Poljskoj, Bosni i Hercegovini,**

Hrvatskoj. Ova razlika takođe je značajna i u zemljama anglosaksonskog prava (**Velika Britanija - Sjeverna Irska, Velika Britanija-Škotska, Velika Britanija - Engleska i Vels, Irska**), ali samo kada se radi o sudijama, što se može objasniti specifičnostima vezanim za njihov izbor i imenovanje između iskusnih pravnika.

Polna zastupljenost u pravosuđu

Savjet Evrope u okviru svojih zemalja članica provodi politiku ravnopravnosti muškaraca i žena. U tom kontekstu, CEPEJ pribavlja podatke o zastupljenosti muškaraca i žena među sudijama i tužiocima, kao i o njihovoj zastupljenosti na rukovodećim pozicijama.

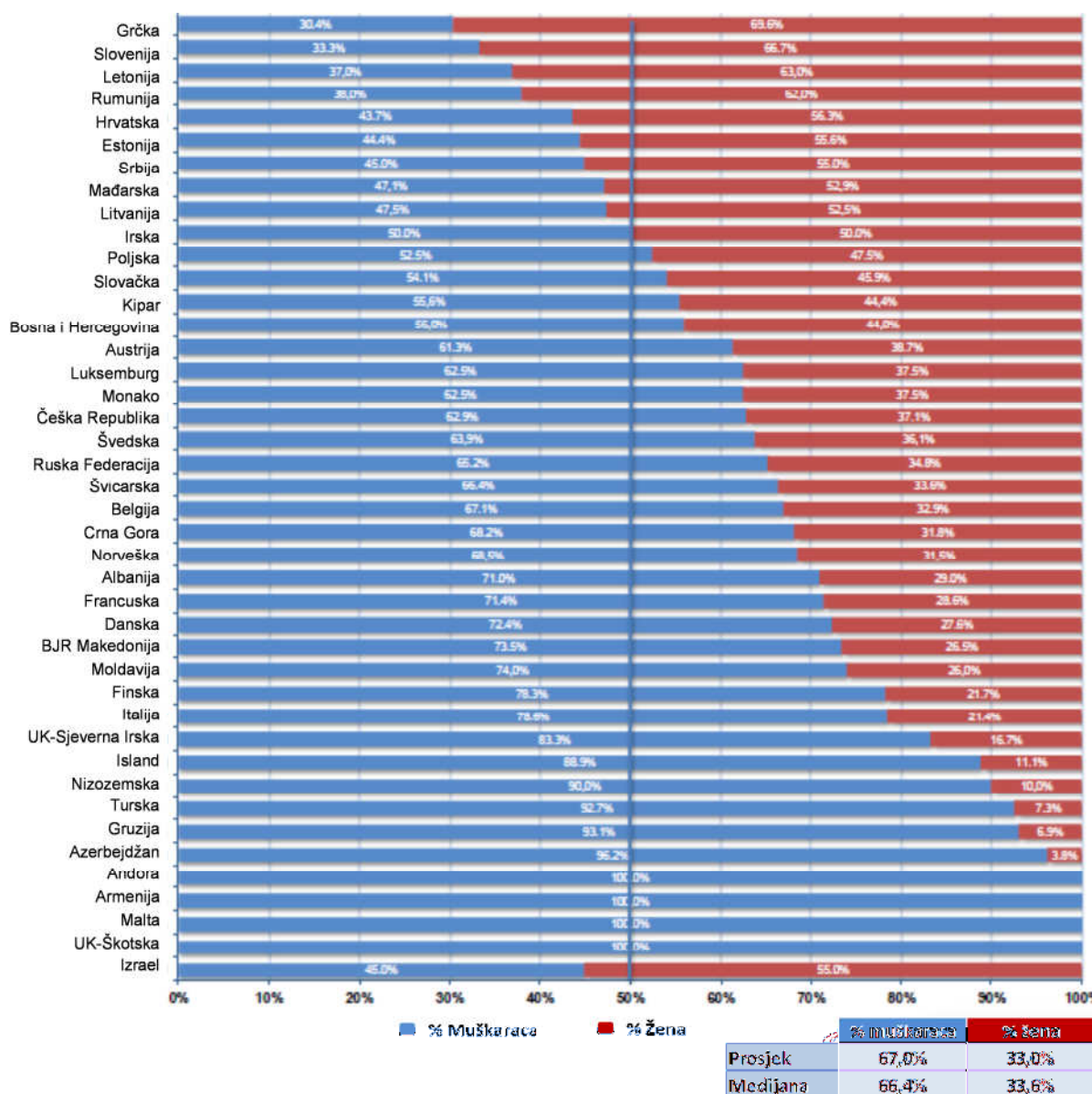
Slika 11.23 Odnos broja žena i muškaraca među profesionalnim sudijama u 2012. godini

Generalno, može se uočiti da u je pravosuđu prisutna gotovo jednaka zastupljenost oba pola, gdje je prosjek za sve zemlje i regije 51% muškaraca i 49% žena. U grupi od 17 evropskih

zemalja i regija (14 u 2010.) postoji odgovarajuća zastupljenost muškaraca i žena sudija u rasponu od 40 do 60%. Dok je u 21 državi procenat žena sudija preko 50%, u nekim zemljama kao što su **Slovenija, Latvija i Rumunija**, taj broj je iznad 70%. Nasuprot tome, u 20 zemalja i regija ima broja muškaraca sudija prelazi 50%, od čega u 6 u postotku većem od 70%. U ovoj grupi, odnos broja žena i muškaraca među sudijama treba posmatrati uzimajući u obzir ukupno nizak broj sudija u ovim zemljama, kao što je to slučaj u **Andori (24), Malti (40) i Monaku (37)**

Slika 11.25 Odnos broja žena i muškaraca na funkciji predsjednika suda (profesionalne sudije) u ukupnom broju predsjednika sudova (profesionalne sudije) u 2012. godini

Kada su u pitanju rukovodeće pozicije, podaci o proporcionalnoj zastupljenosti žena i muškaraca na poziciji predsjednika sudova pokazuju da u mnogim evropskim zemljama generalno još nije postignuta odgovarajuća ravnoteža. Iako mnoge evropske zemlje uspijevaju da postignu odgovarajuću polnu zastupljenost među sudijama, ovaj cilj i dalje nije postignut kada se radi o predsjednicima sudova. Generalno, na rukovodećim pozicijama u

Kada se analizira broj advokata sa i bez pravnih savjetnika, može se primijetiti da nekoliko zemalja Istočne i Sjeverne Evrope imaju veoma mali broj advokata, dok južne zemlje imaju veći broj advokata: **Kipar, Grčka, Italija, Malta, Španija i Portugal** imaju više od 250 advokata na 100 000 stanovnika. U ovim državama, ljudi se češće obraćaju sudovima nego što je to slučaj u nekim drugim dijelovima Evrope (vidi poglavlje 9). Slučaj **Luksemburga** i veliki broj koji se tamo javlja mora se posmatrati u kontekstu tamošnjeg broja stanovnika i specifičnosti sudstva. U periodu između 2006. i 2012. godine, broj advokata u skoro svim zemljama članicama se povećao.

13. Izvršenje sudskih odluka

Teško je ocijeniti izvršenje presuda u građanskim i privrednim predmetima na osnovu relevantnih statističkih podataka, budući da je ono na strankama. Ovaj izvještaj je stoga fokusiran na organizaciju izvršenja sudskih odluka i ulogu izvršitelja.

Dostava sudskih odluka, koja takođe zavisi od toga kako je postupak uređen, u praksi se može vršiti putem sudskog izvršitelja ili, pojednostavljeno, putem preporučene pošte. Dakle, vrijeme dostave zavisi od agilnosti izvršitelja ili, u manjoj ili većoj mjeri, od propisnog funkcionisanja poštanske službe. Kao pokazatelj efikasnosti sve zemlje i regije u sličnom kontekstu uzimaju prosječan vremenski okvir.

Gotovo dvije trećine zemalja i regija (29) kao izvodljivi rok za dostavu navode period od 1 do 10 dana. Samo u **Grčkoj** se navodi da je potrebno više od 30 dana za dostavu odluke stranci. U poređenju sa 2010. godinom, u 5 zemalja je period dostave skraćen: **Hrvatska, Latvija, Litvanija, Holandija i Srbija**. Dvije države (**Bugarska i Grčka**) su navele da se ovaj period kod njih produžio.

Tabela 13.16 Procjena vremenskog roka potrebnog za dostavu sudske odluke o naplati potraživanja licu koje živi u mjestu u kome se nalazi sjedište suda

Države/regije	Između 1 i 5 dana	Između 6 i 10 dana	Između 11 i 30 dana	Više od 30 dana
Albanija				
Andora				
Armenija				
Austrija				
Azerbejdžan				
Belgija				
Bosna i Hercegovina				
Bugarska				
Hrvatska				
Kipar				
Republika Češka				
Danska				
Estonija				
Finska				
Francuska				
Gruzija				
Njemačka				
Grčka				
Mađarska				
Island				
Irska				
Italija				
Letonija				
Litvanija				
Luksemburg				
Malta				
Moldavija				
Monako				
Crna Gora				
Nizozemska				
Norveška				
Poljska				
Portugal				
Rumunija				
Ruska Federacija				
Srbija				
Slovačka				
Slovenija				
Španija				
Švedska				
Švicarska				
BJR Makedonija				
Turska				
Ukrajina				
UK-Engleska&Vels				
UK-Sjeverna Irska				
UK-Škotska				
Da	19	10	6	1
Ne	17	26	30	35
Nije dostupno	9	9	9	9
Ne može se primijeniti	2	2	2	2

Sadržaj Izvještaja o evropskim pravosudnim sistemima Izdanje 2014. (podaci iz 2012.)

Poglavlje 1. Proces evaluacije koju vrši CEPEJ

- 1.1 Evropska komisija za efikasnost pravosuđa
- 1.2 Program evaluacije pravosudnih sistema
- 1.3 Prikupljanje, provjera i analiza podataka
- 1.4 Opšte metodološka pitanja
- 1.5 Opšti ekonomski i demografski podaci
- 1.6 Analiza nalaza izvještaja

Poglavlje 2. Javni rashodi za pravosuđe i rad sudova

- 2.1 Javni rashodi za rad cjelokupnog sektora pravde
- 2.2 Javni rashodi za pravosuđe (sudovi, pravna pomoć, tužilaštva)

Poglavlje 3. Pristup pravdi

- 3.1 Obim pravne pomoći
- 3.2 Budžet za pravnu pomoć
- 3.3 Prihodi pravosudnog sistema

Poglavlje 4. Korisnici sudova: prava i povjerenje javnosti

- 4.1 Odredbe koje se odnose na pružanje informacija korisnicima sudova
- 4.2 Zaštita ugroženih lica
- 4.3 Uloga tužilaca u zaštiti prava i pomoć žrtvama kriminaliteta
- 4.4 Postupak odštete
- 4.5 Odšteta korisnika u slučaju disfunkcionalnosti pravnog sistema i žalbeni postupak
- 4.6 Ocjena zadovoljstva korisnika

Poglavlje 5. Sudovi

- 5.1 Organizacija sudova
- 5.2 Informaciono-komunikacione tehnologije (IKT) na sudovima (e-pravosuđe i e-sudovi)
- 5.3 Sredstva za mjerenje kvaliteta rada sudova

Poglavlje 6. Alternativno rješavanje sporova

- 6.1 Različiti oblici alternativnog rješavanja sporova
- 6.2 Sudska medijacija
- 6.3 Arbitraža, pomirenje i drugi oblici alternativnog rješavanja sporova (Q168)

Poglavlje 7. Sudije

- 7.1 Uvod
- 7.2 Profesionalne sudije
- 7.3 Povremeno angažovane profesionalne sudije
- 7.4 Sudije laici
- 7.5 Suđenje pred porotom i učešće javnosti

Poglavlje 8. Nesudsko osoblje na sudovima

- 8.1 Nesudsko osoblje: broj i raspored
- 8.2 *Rechtspfleger* (sudski službenici)
- 8.3 Raspodjela dužnosti

Poglavlje 9. Efikasnost sudova

- 9.1 Efikasnost sudova i principi pravičnog suđenja
- 9.2 Efikasnost sudova u službi građana
- 9.3 Poređenje različitih kategorija predmeta: postupak i dužina
- 9.4 Mjere za povećanje efikasnosti sudskih postupaka

Poglavlje 10. Tužioci

- 10.1 Broj tužilaca, lica koja obavljaju slične poslove i pomoćnog osoblja
- 10.2 Uloga i ovlaštenja tužilaca
- 10.3 Postupci koje vode tužioci

Poglavlje 11. Status i karijera sudija i tužilaca

- 11.1 Izbor i imenovanje
- 11.2 Status tužilaca
- 11.3 Obuka
- 11.4 Plate sudija i tužilaca
- 11.5 Bonusi i druge nagrade za sudije i tužioce
- 11.6 Karijera sudija i tužilaca
- 11.7 Mogućnost izuzeća sudije
- 11.8 Odgovornost sudija i tužilaca

Poglavlje 12. Advokati

- 12.1 Broj advokata
- 12.2 Organizacija struke i obuka
- 12.3 Advokatska praksa

Poglavlje 13. Izvršenje sudskih odluka

- 13.1 Izvršenje sudskih odluka na građanskom, privrednom i upravnom referatu
- 13.2 Izvršenje sudskih odluka na krivičnom referatu

Poglavlje 14. Notari

- 14.1 Status, broj i funkcije
- 14.2 Nadzor i kontrola nad radom notara

Poglavlje 15. Sudski vještaci

- 15.1 Različiti profili sudskih vještaka
- 15.2 Odabir sudskih vještaka
- 15.3 Broj sudskih vještaka (tehnički stručnjaci)
- 15.4 Kvalitet rada sudskih vještaka i zaštita zvanja i funkcije sudskih vještaka

Poglavlje 16. Sudski tumači

- 16.1 Broj sudskih vještaka
- 16.2 Poziv i funkcija sudskih vještaka
- 16.3 Odabir sudskih vještaka na sudovima

Poglavlje 17. Reforme pravosuđa

Poglavlje 18. Ka boljoj efikasnosti i kvalitetu evropskih pravosudnih sistema

- 18.1 Pristup pravdi
- 18.2 Efikasno funkcionisanje pravosudnih sistema
- 18.3 Kvalitet usluga koje pravosuđe pruža korisnicima
- 18.4 Zaštita nezavisnosti pravosuđa i statusa sudija i tužilaca

Kompletan izvještaj dostupan na web stranici CEPEJ-a:
www.coe.int/cepej